Skollärare John Chronschoughs memoarer. Ny följd: från hans första läraretid. Till trycket befordrade af August Bondeson

Bokutgåva

Albert Bonniers förlag, Stockholm 1904.

Till läsaren.

Detta är andra delen af de memoarer, som folkskolläraren John Chronschoughs efterlefvande moder, Lena Jönsdotter på Krontorpet i Glimminge, förtroende- och godhetsfullt tillåtit mig att utgifva.

För boken inflytande medel komma, enligt enkan Lena Jönsdotters önskan, att användas till ett jernstaket ikring sonens nyresta grafvård, dock så stort, att äfven hon sjelf kunde derinom få plats att ligga.

På Chronschoughs memoarverk vill jag tilllämpa hvad den gamle Göteborgsmagistern yttrade om skalbaggen:

»Om man betraktar en skalbagge ofvanifrån, så sönderfaller den i tre delar: caput, thorax och abdomen.»

Första delen af Chronschough, som utgafs till julen år 1897, är caput.

Denna del är följaktligen thorax.

I sino tid torde den gunstige läsaren äfven få göra bekantskap med abdomen.

Till slut må anmärkas, att kapitelindelningen i denna nya följd är verkställd af utgifvaren.

Göteborg i april 1904.

Högaktningsfullt

August Bondeson.

INNEHÅLL.

Förord.

1. Chronschough blir ordinarie lärare	1
2. Diskussion mellan prosten Stålbom och Chronschough angående undervisningsplanen i folkskolan	6
3. Potifars hustru	12
4. Anna Halling kommer hem ifrån Amerika	20
5. Nytt skolhus i Glimminge	31
6. Chronschough flyttar in i skolhuset	39
7. Prosten Stålbom tillråder Chronschough att taga sig en hustru	46
8. Chronschough rustar sig till frieri och gör besök i Boarp	51
9. Förberedelserna till aftonunderhållning för inköp af ett orgelharmonium till skolan	60
10. Aftonunderhållningen	68
11. Prostens råd åt friaren	86
12. Frieriet	91

13. Olycksfågeln 116
14. Adjö, min drömda lycka! 125

FÖRSTA KAPITLET.
Chronschough blir ordinarie lärare.

»Ingen är profet i sitt fädernesland», säger ju ett gammalt ordspråk och gör såsom sådant ett visst anspråk på allmängiltig betydelse.

Men för min särskilda del vågar jag dock härvidlag säga: »Ingen regel utan undantag».

Ty hvad mig själf beträffar, kan jag med skäl påstå, att ingen kunnat blifva emottagen med större heder och uppmärksamhet än jag, då jag efter fullbordade studier vid seminarium anlände till mitt »fädernesland», Glimminge.

Visserligen hade en del äldre bondqvinnor och andra deras gelikar af samma kaliber en viss benägenhet att ihågkomma, det jag ursprungligen varit endast den lille torparesonen Johannes på Krontorpet; men redan mitt nya namn, John Chronschough, var särdeles väl egnadt att sätta en dam för hvarje närgången sammanblandning af min gamla och min nya personlighet.

Till att befästa mitt anseende bidrog äfven i högst vesentlig mon den honnör, som herden i församlingen, min gamle f. d. lärare och välgörare, prosten Carl Johan Stålbom, städse och i all önskvärd måtto visade min person, i det han vid hvarje lägligt tillfälle framhöll mina grundliga studier och min gedigna karakter (hans egna ord), hvilket naturligtvis hade till resultat, att jag af församlingsborna betraktades med stor respekt och allmänt titulerades med böndernas gamla hedersnamn på lärare – mäster.

(Inom parentes vill jag dock här uttrycka min hjertans mening om titulaturen »Mäster», hvars korrekta ursprungsord, det latinska *magister,* enligt Haqu. Sjögrens lexicon betyder a) Lärmästare. b) Mästare; Föreståndare, förman, befallande, directeur, att det har en ganska dålig klang bland herrar lärare vid skolorna, alldenstund allmogen i vårt kära fädernesland använder samma titel på dess s. k. »embetsmän», d. v. s. handtverkare på landet såsom skräddare, skomakare, snickare m. fl.

Skulle, som brukligt är, ett ord tagas ifrån latinet för att rigtigt beteckna vår verksamhet och ställning, borde vi lärare naturligtvis i all rättfärdighets namn kallas *doktorer,* alldenstund Doctor, af det latinska verbet *docere* = lära, med fullaste nödvändighet betyder just lärare, något som ju våra vanliga s. k. doktorer = läkare ej äro.

Ja, språkbruket är till och med så kuriöst, att allmogen af ordet doktor bildat ett nytt ord nemligen »doktorera» = bota.)

Dock äfven den otympligaste hedersbetygelse, hur gammalmodig och barock den än må vara, är ju i alla fall en hedersbetygelse, då den i redligt syfte användes, och jag emottog derföre utan ringaste anmärkning titeln mäster.

På ordförandens, d. v. s. prostens, initiativ beslöts nu omsider, af församlingens skolråd, att lärareplatsen vid Glimminge folkskola skulle besättas med en ordinarie innehafvare, hvarföre den, platsen, ock i laga ordning förklarades ledig.

Vid ansökningstidens utgång hade endast tvenne aspiranter anmält sig, nemligen jag sjelf samt en af den

något äldre generationen, Carl Lundquist från Torrhult, en af det magra Västra Smålands allra fattigaste kommuner, hvarföre han väl önskade att komma till en bördigare trakt.

Att ingen af mina studiekamrater och jämnåriga bekanta gjort sig besvär med att uppträda som medsökande, ansåg jag naturligtvis bero på deras kännedom om dels mina öfverlägsna betygsmeriter dels mitt intima förhållande till församlingens herde, min gamle lärare och välgörare, prosten Carl Johan Stålbom; ja, utan tvifvel ansågo de mig på förhand predestinerad till platsen.

Det derpå följande profvet bestod jag, utan gensägelse på ett i allo minst sagdt tillfredställande sätt, hvarföre jag också offentligen komplimenterades af skolrådets ordförande.

Enligt hvad jag sedermera förnam, hade emellertid tit. Lundquist, som en vecka senare aflade sitt prof, ej samma framgång, utan gjorde prosten Carl Johan Stålbom högst betydelsefulla anmärkningar emot detsamma, i det han särskildt påpekade hans bristfälliga insigter i och tillämpning af de för en lärare så vigtiga ämnena pedagogik och metodik.

Vid sjelfva valförrättningen å kyrkostämma i Glimminge kyrka erhöll jag såväl ordförandens, prostens, som alla öfriga i valet deltagandes röster – utom en enda.

Såsom lätt är att uträkna, var det ingen annan än min gamle barndomsfiendes fader, Jöns Svensson på Lyngen, som röstade på min medtäflare.

Men dessutom tillät han sig den nedrigheten att öppet i församlingen söka nedsätta mitt anseende, i det han högt utropade:

»I fall Kröplingemäster hade sökt, så skulle han då fått min röst, för han viste sig mycket lärdare är dennehärne Krontorparen, när de voro ihop och disputerade på kalaset i Boarp.»

Men prosten såsom stämmans ordförande slog härvid klubban i bordet och tillrättavisade Jöns Svensson för detta hans minst sagdt plumpa utfall emot mig genom att helt enkelt erinra om det, att Hans Persson i Kröplinge ej i den allra ringaste mon var i besittning af de qvalifikationer, som enligt Kungl. stadgan af den 18 juni 1842 erfordras för att söka ifrågavarande plats.

Sålunda var jag nu framme vid det egentliga praktiska målet för mina fleråriga, trägna sträfvanden, nemligen det mål, som min ädle lärare och välgörare, prosten, utpekat för mig.

Då jag med hjertat fullt af fröjd kunde underrätta min kära moder om den lyckliga utgången af valet, föll hon mig om halsen och utgöt glädjetårar.

»Men,» utropade hon helt plötsligt och såg mig halft pröfvande, halft förebrående in i ögonen, »hvarför kunde du inte lika gerna blifvit biskop? Jag skulle kunnat följt dig ännu ett par tre år med mina besparingar och all tid med mina böner.»

Jag slöt henne ömt till mitt hjerta och sade:

»Mor, kära mor! Tack för din obegränsade tro på mig och min förmåga! Men lofva mig nu det bästa, du kan lofva mig, att liksom jag sjelf vara nöjd med min lott och aldrig mer uppröra våra sinnen med de der gamla biskopsfunderingarna!»

Hon lofvade mig detta med hand och mun, men jag såg dock tydligt, att ett visst vemod ännu länge låg qvar öfver hennes anlete.

ANDRA KAPITLET.
Diskussion mellan prosten Stålbom och Chronschough angående undervisningsplanen i folkskolan.

Innan jag på hösten började min verksamhet som lärare, hade jag med prosten, skolrådets sjelfskrifne ordförande, en längre diskussion angående undervisningen i folkskolan.

Af gammalt visste jag ju, att prosten Stålbom, hvad utsträckningen af undervisningen beträffade, helst såg, att allmogens barn borde hållas till inhemtandet af ett kunskapsförråd, närmast motsvarande hvad som benämnes minimikursen, d. ä. ren och flytande innanläsning af Svenska språket, så latinsk som svensk stil; religionskunskap och biblisk historia, till den grad, som erfordras för att kunna hos presterskapet börja den egentliga nattvardsläsningen; kyrkosång med undantag för dem, som dertill sakna allt anlag; skrifning och de fyra räknesätten i hela tal.

Jag deremot förfäktade, med handen på hjertat, att alla, som dertill visa lust och fallenhet, borde få deltaga i maximikursen och sålunda utöfver denna minimikurs undervisas i geografi, fäderneslandets historia, allmän historia, räknekonst till och med regula de tri i hela och brutna tal, geometri, linearteckning och naturlära, hvarjemte andra, nu ej nämnda, i minimikursen ingående ämnen såsom rätt- och välskrifning samt kristendomskunskap göras till föremål för fortsatt undervisning.

Jag citerar här, så godt jag kan erinra mig, de anföranden, som derpå följde.

Prosten:

»Lust och fallenhet!

Ja, det är nog godt och väl, att barnen visa lust och fallenhet.

Men man måste äfven tillse, om de hafva råd och lägenhet dertill, samt framför allt, om den nytta, de kunna draga utaf denna tillökning i kunskaper, står i rimlig proportion till omkostnaderna samt uppoffringen af tid, som tages ifrån annat nyttigt arbete.

Min oförgripliga mening är, att allmogens och framför allt fattigmans barn böra så tidigt och så mycket, som krafter och förmåga det medgifva, hållas till kroppsarbete, på det de i sin mon må bidraga till sin och familjens försörjning samt allt ifrån början vänja sig vid och lära sig att akta kroppsarbetet såsom något absolut nödvändigt för befordrandet af deras helsa och välstånd.

Jag kan ej begripa hvad egentlig nytta ett allmogehjon kan hafva utaf att veta och uppräkna t. ex. i hvilken ordning Norrlands elfvar komma, räknadt från norr till söder eller tvertom, namnen på konungarna i Ynglingaätten, antalet ben i menniskokroppen m. m. m. m. sådant.

Alla dylika för ett stånd eller en samhällsklass onödiga kunskaper hafva dessutom det felet med sig, att de så lätt alstra endast högmod, på samma gång som de, efter slutad skolkurs, så lätt falla i glömska.

Kan menige man läsa väl innantill och rätt uppfatta hvad han läser, så kan han ock tillegna sig det vigtigaste af hvad han behöfver veta om profana ting.

Annorlunda är emellertid förhållandet med religionsundervisningen i skolan; den kan aldrig blifva för väl tillgodosedd.

Skolan är ju odisputabelt en kyrkans dotter, så att vi hafva den förra att tacka för den senare.

Och då så är, måste oundvikligen Guds ord vara hufvudsak i skolans uppfostrande verksamhet, hvilket äfven erfarenheten visar.

Doktor Martin Luther säger härom:

’Den Heliga Skrift skall vara den förnämsta och allmännaste lektionen i skolan.’

Ja, Guds ord är likt solen, som sprider ljus, så att öfriga föremål kunna återgifva ljus; det är det sanna lifvets källa.»

Ego:

»Jag bugar mig djupt för herr prostens öfvertygelse i denna fråga, men vågar dock, med prostens medgifvande, allt fortfarande hålla på min mening, att de barn, som dertill visa lust och fallenhet, böra komma i åtnjutande af undervisning äfven i den större kursens profana ämnen.

Kunskaper äfven i de s. k. profana ämnena anses ju allmänt som bevis på bildning och uppfostran, och med en rätt tillämpning vid undervisningen rigta sig ju alla uti skolan ifrågasatta kunskaper till en enda fortsatt hänvisning på den Högstes allvishet, allmakt och allgodhet.»

Prosten:

»Det är visserligen sant.

Och denna tillämpning bör alltid ske, när helst som tillfälle dertill gifves, så att kunskaperna blifva till välsignelse och icke till förderf.

Ty ju mera undervisningen och i sammanhang dermed upplysningen i folkskolans profana ämnen stigit, desto mera har folket, högmodigt förlitande sig på sina förmenta stora kunskaper, ställt till intriger och opposition mot såväl sina lärare som annan öfverhet.

Skolans första och största mål är barnens uppfostran till sanna kristna och i renaste öfverensstämmelse dermed till laglydiga, goda medborgare. »

Ego:

»Ja, herr prost!

Men jag vågar säga, att denna uppfostran, eller med andra ord en sann uppfostran tillkommer ej skolan ensam, något som många i vår tid mena, utan såväl hemmet som skolan, kyrkan och staten, så att ej omsorgen härutinnan företrädesvis kastas på hemmet såsom här i landet före folkskolornas inrättande, ej heller på staten såsom i det gamla Sparta, eller på kyrkan såsom bland katolikerna.

Det bästa i ett utveckladt samhälle måste vara, då en samverkan mellan de skilda auktoriteterna eger rum, på det allsidighet måtte vinnas och ensidighet i uppfostran undvikas så mycket som möjligt är.»

Prosten:

»Jag hör, att Chronschough har ordentligt tänkt sig in i upffostrans stora och svåra problem.

Och hvad nu serskildt uppfostran i skolan beträffar, som ju är det, vi här hafva att orda om, så hvarken vill eller kan jag förmena Chronschough att undervisa efter den s. k. maximikursens fordringar, utan har jag endast velat låta Chronschough veta min egen åsigt i denna fråga.»

Ego:

»Jag tackar herr prosten för det stora förtroende, herr prosten nu som alltid tillförene visat mig och lofvar att

enligt mitt samvete så verka i det lärarekall, som här blifvit mig anförtrodt, att ingen skall kunna säga, att jag icke i allt handlat efter bästa öfvertygelse samt efter öfverordnades råd och *laga föreskrift*.

Maximikursens tillämpning måste emellertid för mig blifva en nödvändighet, ty huru skulle jag eljest med heder kunna presentera min skola vid besök af skolinspektören i området?

Och slutligen:

Jag lägger herr prosten detta på hjertat: huru skulle väl vi lärare i längden kunna bevara det kunskapsförråd i stadgade ämnen, som vi på statens bekostnad förvärfvat vid dess egna läroanstalter, om vi ej blefve i tillfälle att vid undervisningen tillämpa och repetera hvad vi lärt?»

Prosten:

»Ja, ja, det är nog så.

Jag anförtror också tillämpningen helt och hållet åt Chronschoughs eget goda omdöme.

Men Chronschough vet nu, huru jag i hufvudsak vill hafva undervisningen ordnad.»

Jag bugade mig för prosten, glad öfver, att jag, principielt sedt, kunnat afgå med segern.

TREDJE KAPITLET.
Potifars hustru.

Glimminge folkskola var ännu alltjemt, i sitt outvecklade stadium, en ambulerande skola, och jag sjelf såsom ordinarie blef nu liksom på den tiden, jag derstädes tjenstgjorde endast som vikarie, en ambulerande lärare.

Det dröjde ännu någon tid, innan bönderna, tack vare mina egna och prosten Stålboms bemödanden, kunde förmås och finna det förenligt med sina intressen att inlösa en mager grusbacke och på densamme uppföra ett tidsenligt skolhus.

Skolan i södra roten, der jag började min verksamhet, hade nu liksom de senare åren under vikarierande läraren, Lundastudenten Jöns Jeppsson Hylanders »ferla», fått sig lokal upplåten hos f. d. kyrkovärden Per Larsson i Hulan, der det, i motsats till vanliga förhållandet i dessa bygder, fans eldstad uti det s. k. »häbbaret», något som naturligtvis var ett hufvudvilkor för ett skolrum under den kallare årstiden.

Men huru primitivt än allt var beträffande yttre anordningar, kan jag dock försäkra, att det allt ifrån början blef en skola »med Guds nåde».

Ty då barnen med sin aldrig svikande instinkt i mig funnit en intresserad lärare, så blefvo de så godt som med ett slag intresserade lärjungar, och allt låg solljust, klart och förhoppningsfullt på min nu först verkligt började lärarebana.

Jag var lycklig, outsägligt lycklig öfver mina lärjungars sympati och drömde ljuft om idel solskensdagar.

Men lyckan är, såsom vi alla veta, ett vanskligt »ting», och moln, ehuru ej för min skull mörka, skulle snart öfverskygga henne och detta ifrån ett håll, hvarifrån jag allra minst skulle kunnat vänta det.

På grund af det långa afståndet från mitt hem måste jag inackordera mig i gården Hulan och kom derigenom i närmare umgängelse med folket på stället, än hvad eljest nödigt varit.

Förhållandet i detta hus var nemligen sådant, att bondhustrun, Lovisa, ej af egen böjelse, utan endast i följd af sina fattiga föräldrars föreställningar och maningar genom Hymens band låtit sig förena med den visserligen på gods och penningar rike, men af ålder och krämpor försvagade f. d. kyrkovärden.

Som hon ej fann någon glädje eller tillfredsställelse i sitt barnlösa äktenskap med en sådan utgammal gubbe, hade hon naturligtvis sökt sin tröst där, den lättast stod att finna, nemligen i det med alla slags viktualier väl försedda skafferiet samt i kaffekittelns svarta nektarflöden, men ytterligare, enligt hvad onda tungor icke ville dölja, i »Bacchi ljufva safter», här naturligtvis helt enkelt »potatisnektar», då ju annan finare stimulerande spiritus endast vid högtidligare tillfällen brukar förekomma i allmogehemmen.

Hon hade också former som en sannskyldig Venus, men var vid denna tid åtskilligt öfver den egentliga ungdomsblomstringen.

Redan första dagen af mitt inneboende i Hulan väcktes jag på morgonen af min värdinna, som bjöd mig kaffe på sängen.

Medan jag förbindligast i godan ro lät mig kaffet väl smaka, satte hon sig helt familiärt på sängkanten och började för mig omtala en hel mängd intima saker, liksom om jag varit en gammal god vän i huset, hvilket jag ju för ingen del var.

Dessa hennes morgonuppvaktningar upprepades dagligen, och för hvarje dag blefvo hennes uppehåll i min kammare allt längre och hennes meddelanden allt intimare.

Dertill är att märka, att de måltider, hon serverade inne på bordet i mitt rum, förstukammaren, voro de allra yppersta, som kunna presteras i ett allmogehem: de läckraste höns både stekta och frikasserade, stekt skinka med förlorade ägg, äggpannkakor, brunost och sötost – ja, som jag tryggt kan säga, allt, hvad ett solidt allmogekök i lukullisk väg mägtar åstadkomma, förekom i den behagligaste omvexling på mitt bord.

Det smickrade mig naturligtvis att se mig så aktad och ärad, isynnerhet som jag mer än en gång hade tillfälle iakttaga, att »far sjelf», f. d. kyrkovärden, vid sin hemkomst från beteshagen, dit han regelbundet hvarje morgon äfven långt ut på hösten fick fösa gårdens fäkreatur, måste nöja sig med en vida ringare anrättning såsom sill och potatis eller dylikt.

Till slut, en morgon, fann jag till min stora missräkning och häpnad, att denna favorisering ej kunde vara blott en oskyldig ärebetygelse för min person; ty då jag druckit mitt kaffe med dopp och dessutom på hennes enträgna uppmaning inmundigat en liten s. k. »gök», d. ä. kaffe med tillsats af bränvin, och satt den tömda kaffekoppen på brickan, så ställde hon hastigt brickan ifrån sig på golfvet.

Och innan jag hunnit lägga mig ned, slog hon sina armar om min hals, tryckte sina läppar mot mina och gaf mig en smällande kyss, hvarefter hon hviskade:

»Ack, hvad jag tycker om mäster!»

Redan det förhatliga ordet »mäster» ingaf mig den allra högsta afsky för detta uttryck af en otillbörlig ömhet.

Jag förde henne med kraft ifrån mig och började allvarligt förehålla henne det minst sagdt otillständiga, ja, rent af syndiga uti, att en gift qvinna mot en annan man uppförde sig på ett dylikt sätt.

Aldrig kan jag glömma den förvandling, som nu i ett ögonblick inträdde i hennes ansigte.

Den kalla, hatfulla blick, som efterträdde det solvarma leendet, och den hårdt hopknipna munnen stå ännu som inbrända i bottnen på mina ögon, ja, i min själ.

Utan att medtaga kaffebrickan vände hon mig häftigt ryggen och stötte upp dörren med en knuff, så att klinkan ramlade ur, hvarpå hon försvann för att aldrig mer återvända någon morgon, så länge jag vistades der på stället.

Naturligtvis tänkte jag straxt på den Bibliska historien, på berättelsen om Josefs frestelse i Egypti land och tackade innerligt den Högste, som i min själ inlagt kraft att liksom Josef kunna emotstå frestelsen af Potifars hustru.

Att »Potifar», här f. d. kyrkovärden, liksom i skriften blef allarmerad och vilseledd, det kunde jag godt förstå, ty efter den dagen föste ej Per Nilsson längre om morgnarna sin boskap till beteshagen, utan öfvervakade misstänksamt alla mina företag ifrån morgonen allt intill aftonen.

Det fattades blott, att han kunnat taga mig och lägga mig i fängelse.

Hade han det kunnat, så skulle han säkerligen med nöje hafva gjort det; ty han, som förut alltid visat mig ett mildt och gemytligt anlete, var nu mörk och butter som en gammal vrång båtsman samt tilltalade mig aldrig mera.

Det blef naturligtvis ingen »häktelse» af, men så blef det ej heller någon upphöjelse.

Efter ofvan omskrifna tillfälle blef det med en gång slut på de sköna sötebrödsdagarne i Hulan.

Numera såg jag hvarken höns eller stekt fläsk med förlorade ägg eller fläskpannkaka eller brunost eller sötost, utan fick, ehuru inackorderad på samma vilkor som förut, min del af den kost, som bestods husets folk.

Pigan på stället, Malena, som trots sin ungdom och den enklare kosten ej gaf sin matmoder mycket efter i frodighet, blef nu min uppasserska.

Jag märkte alltför väl, att hon med kvinnans vanliga skarpsynthet genomskådat förhållandena; ty hon uppträdde snart som medlarinna, hvad kosten beträffade, i det hon bjöd mig på godbitar, som hon tydligen sjelf försakat och gömt för min räkning.

Hon lät mig äfven förstå, att den förre »mästern» ej blifvit afsatt ifrån den fine maten, utan att han fått mumsa, som hon uttryckte sig, fläsk och ägg och allt, hvad godt var, och att »mor» hade bjudt honom på både besk och gök om morgnarna hvar eveli endaste dag.

Malena hade tydligen, äfven hon, jemte medlidandet ett stort intresse för min person och blef för hvarje dag allt förtroligare emot mig.

Så berättade hon, som jag misstänker, ej utan afsigt, att hon skulle få ärfva ett tusen kronor eller mera efter en gammal rik morbror, som dock ännu lefde, och vidare, en vanlig kvinnofint, att drängen på stället, Emanuel, och flera med honom ständigt hängde efter henne med giftermålsanbud, men att hon inte tyckte om hvarken Emanuel eller de andre slitarna och släparna, utan att hon hellre ville tänka på en annan, med hvilken hon kunde få ett mänskligare och makligare lif, men som hon väl aldrig fick.

Och då såg hon så innerligt kärvänligt på mig, att jag nästan höll på att skratta åt dessa grofva krokar.

Men då hon omsider märkte min absoluta kallsinnighet, så drog äfven hon sig tillbaka och beredde mig ej flera »agremanger», än hon var nödd och tvungen till.

Slutet på hela denna dumma historia blef emellertid, att f. d. kyrkovärden Per Nilsson i Hulan, trots eller rättare till följd af min absoluta rättfärdighet, förklarade sig aldrig mer vilja upplåta sitt hus för den

ambulerande skolan.

FJERDE KAPITLET.
Anna Halling kommer hem ifrån Amerika.

Efter mitt skeppsbrott på kärlekens ocean i Göteborg med Emelie, var det min absoluta mening att förblifva ogift och uteslutande lefva för min ömma moder och mitt lärarekall; men gud Amor etc. –!

Sålunda har jag äfven ifrån denna min första läraretid som ordinarie i hembygden att annotera ett verkligt, om också ytterst flygtigt »tycke».

Hon, »föremålet», Anna Halling var för ingen del af »frejdad stam», ty, sådan jag minnes henne som barn, var hon en fattig, moderlös liten flicka af min ålder, dotter till en supig båtsman Halling, samt på församlingens bekostnad inackorderad hos hemmansegaren Olof Hansson i Jutagård.

Ingen, utom det goda folket i Jutagård samt en annan person, såsom vi af det följande kunna se, torde hafva serskildt uppmärksammat hennes förtjenster, då hon vid omkring tjugu års ålder lemnade fosterjorden och anträdde den långa färden öfver Atlantiska oceanen för att i den stora republiken i Vester söka sin lycka.

En vacker söndag blef jag emellertid, under besöket i mitt hem, tillkallad af den unga bondhustrun i Jutagård, Neta Gustafva Olsson, Olof Hanssons dotter, för att biträda henne vid besvarandet af ett bref, som anländt ifrån ofvannämnda Anna Halling.

Vid genomläsningen af denna hennes skrifvelse frapperades jag i lika hög grad af hennes oerhörda okunnighet i Svenska språkets rättstafning som af den utpreglade sjelfkänsla och glada frimodighet, som deri afspeglade sig.

Brefvet besvarades också af mig på ett i allo tillfredsställande sätt.

Döm så om min nyfikenhet, då omkring tre qvarts år derefter, på sjelfva pingstaftonen, ett rykte förmälde, att denna samma Anna Halling som en »rigtigt fin mamsell och med tyg och pengar i stora bundter» återvändt till fäderneslandet samt tagit in i sitt gamla fosterhem i Jutagård.

Redan på pingstdagens morgon gjorde jag, på väg till kyrkan, helt apropos, en visit i Jutagård.

Ryktet hade denna gång alls icke öfverdrifvit.

Det var, som folket uttrycker sig, en »rigtigt fin mamsell», ja, en charmant uppenbarelse, jag här fick skåda.

Anna eller »fröken» Halling, såsom jag tillät mig titulera henne, en titel, som hon syntes väl upptaga, var älskvärdheten och belevenheten sjelf, tackade mig artigt för det »utmärkta» brefvet från Neta Gustafva och visade ett tydligt intresse för min person.

Derefter följdes vi åt till kyrkan, och jag var under hela denna promenad hennes gynnade kavaljer samt trodde mig redan långt före framkomsten till templet i det närmaste färdig med eröfringen af hennes lilla hjerta.

Vi voro bland de sist anlända af kyrkbesökande.

Nu blefvo vi skilda åt.

Anna Halling tog tillsammans med Jutagårdsfolket plats i dess bänk nere i kyrkan.

Jag deremot förfogade mig, enligt min vana, upp på läktaren för att hjelpa min ålderstigne vän, klockaren och organisten Grönqvist, att taga upp psalmerna.

På denna plats hade jag i dag mot vanligheten glädjen att helsa på min gamle barndomsbekante, ladufogden hos patron Bovén på Kalfås, Hans Svensson.

Jag tror förvisso, att min röst vid upptagandet af psalmerna i Glimminge kyrka aldrig klingat prägtigare än just denna pingstdag.

Också vände sig en stor del af församlingen gång på gång om för att se på »kantorn».

Men jag sjelf såg endast åt ett håll, hvarifrån tvenne strålande ögon, fulla af sympati, voro rigtade mot läktaren.

Det var för mig stunder, uppfyllda af de ljufligaste känslor och de ljufvaste förhoppningar.

Efter predikan på pingstdagen skulle, enligt gammal sed, läsbarnen konfirmeras.

Som konfirmandernas antal detta år var ganska stort, drog förhöret långt ut på tiden, hvarföre jag nästan började längta efter slutet på den högtidliga akten för att kunna få återupptaga konversationen med den intressanta »emigranten».

På anmodan af »farbror» Grönqvist spelade jag emellertid afslutningspsalmen med både præ- och »post»-ludium» till mina kära Glimmingebors stora fägnad.

Men när jag ändtligen slutat och gubben Grönqvist aftackat mig för min »bona officia», märkte jag, till min öfverraskning, att en stor del af menigheten redan lemnat kyrkan.

Äfven ladufogden Hans Svensson hade, utan att taga afsked af mig, lemnat sin plats på läktaren.

Jag grep min hatt och min käpp och skyndade så ner utför trappan för att uppfånga mitt sällskap.

Nere på kyrkogården såg jag nu Anna Halling, omringad af åtskilliga gamla bekanta, som, enligt hvad jag kunde förmoda, skockat sig intill den nyss anlända långväga resenären dels för att få helsa på henne och önska henne välkommen åter till fosterbygden, dels och i synnerhet för att utfråga henne angående vänner och bekanta derinne i det aflägsna Amerika.

Nu såg jag ladufogden Hans Svensson bana sig väg till och helsa på henne, helt förtroligt.

Och derefter förfogade sig dessa båda tillsammans på hemvägen.

När jag ändtligen med påskyndade steg hunnit dem fatt, vände jag mig till Anna Halling med en förfrågan, som jag trodde skulle intressera henne, nemligen om de uti den trakt af Amerika, der hon vistats, hade de uti Dahms geografi omnämnda tuppfäktningarna.

Men innan jag hunnit erhålla svar på min fråga, blef jag plötsligt anropad af Fläbben i Boarp, som önskade tala med mig om ytterligare biträde med skrifning för en process, som han hade angående råsträngen i Boarps torfmosse.

Jag skulle vid detta tillfälle velat gifva mycket, ja, nästan hvad som helst, ifall jag kunnat slippa att stanna och lyssna på Fläbbens långrandiga utläggningar om denna rågång, som jag redan förut kände mer än väl sådan, som han ville hafva densamme.

Men det gick ju för ingen del an att visa sig otålig och stöta sig med f. d. nämndemannen och

landstingsmannen Petter Larsson i Boarp, socknens mägtigaste bonde.

Slutligen lyckades jag dock göra mig fri och få den ytterligare diskussionen i frågan uppskjuten till ett lämpligare tillfälle.

Men nu voro ladufogden och Anna Halling för länge sedan försvunna ur min åsyn.

Till en början skyndade jag fram stora vägen, utan att få se en skymt af de efterspanade.

Då vände jag tillbaka och slog instinktmessigt in på en liten stig, som ledde genom löfhagarna fram till Jutagård.

Och mycket rigtigt, här påträffade jag snart de båda förlupna ungdomarna, ej promenerande på stigen, utan sittande invid densamma, helt förtroligt samspråkande i gröngräset.

Då jag nu åter ville börja konversationen med frågan om tuppfäktningarna, stego de upp och logo helt mystiskt såväl mot hvarandra som mot mig.

Ladufogden Hans Svensson bjöd Anna Halling armen.

Situationen blef mig med ens klar.

Jag bugade mig och sade:

»Gratulerar!»

De bugade sig och logo fortfarande mot hvarandra och mot mig.

Det var, såsom jag senare fick veta ett mycket gammalt tycke, ett s. k. »barndomstycke», som förde dessa båda unga tillsammans.

Härmed var det emellertid helt plötsligt slut med mitt korta vistande i Arkadien.

Till deras ovanligt storartade bröllop, som kort derefter firades på herrgården och bekostades af patronen sjelf, hvilken på detta sätt ville hedra sin omtyckte tjenare, ladufogden, blef äfven jag inbjuden.

Efter vigselakten framhöll prosten Stålbom i ett serdeles varmhjertadt tal sina båda f. d. läsbarns, brudparets, förtjenster och tillönskade dem, med den Högstes hjelp och af Hans nåd, all lycka och välsignelse i det nya hem, der de nu förenats, efter att hafva varit så långt åtskilda.

Vid den derpå följande festmåltiden hade äfven jag tillfälle att göra mig gällande.

Jag hade nemligen för detta ändamål strängat min lyra och uppläste följande poem till brudparet:

När rosig morgon randas i Sver’ges sköna land
Och fåglarna i lunden börja qvittra,
Då lyfter jag mitt öga, då lyfter jag min hand,
Då tager jag från väggen ner min zittra.
Jag sjunger om den kärlek i lifvets ljusa vår,
Som hvarje annan känsla i verlden öfvergår,
Som endast bleka döden mägtar splittra.

Fast vännerna, de hade ett verldshaf mellan sig,
Så hafva deras hjertan lefvat samman,
Och vännen åter vännen uppsökt på villsam stig,

Och nu de här förenats med stor gamman.
Ifrån sin vän att skiljas, det är en plåga svår,
Men åter honom finna allt annat öfvergår.
Hur skönt att åter vårda gamla flamman!

Nu höja vi pokalen för dessa unga tu
Och önska dem all trefnad och all lycka.
Och det jag nu vill säga: Må af de tu bli sju!
Må sorger deras sinnen aldrig trycka!
Må fröjd och glädje hägna dem båda år från år
Och allas vänskap följa i deras lefnads spår,
Må friden deras sena ålder smycka!

Bifallet var storartadt om också, enligt landtlig sed, icke så högljudt.

Jag kände mig i detta ögonblick lika lycklig öfver att vara förmäld med sångmön, som om det varit med den närvarande bruden, Anna Halling sjelf.

Sålunda kan man ju alltid trösta sig, om man blott rätt uppfattar och uppskattar den lott, en mild försyn gifvit en hvar.

Jag skulle emellertid ej blifva den ende poëten vid detta högtidliga tillfälle.

Här funnos tvenne till: nemligen sjelfve »Kröplingemäster», skolläraren Hans Persson, som var kusin med brudens aflidna moder, och dennes son Per, numera välbeställd skräddaregesäll i Varberg och en af de tongifvande i stadens arbetareförening, båda dessa uppvaktade äfven brudparet med verser.

Huru mycket, som var originellt af Hans Perssons dito, vågar jag ej bedöma.

De gingo emellertid i allvarlig stämning och lydde, som följer:

Må kärleken ren som lågan vara,
Gud eder ifrån olyckor bevara!
Vi önska, att detta brudpar hand i hand
Må stadigt vandra till lifsens land.
Andra nöjen man visst kan försaka,
När man får en öm och trogen maka.
Att henne till sitt hjerta trycka,
Det öfvergår all annan lycka.
Hur skönt att se en vacker brud
Allt uti högtidsskrud!
Ja, trefnad följe brudpar åt
På hela deras lefnadsstråt!
Brudgummen och bruden
Uti högtidsskruden
Äro så glada till hjerta och själ.
Alltid dem önskas må väl.
Skål för vårt brudpar och hela dess slägt!
Skål för välgörare, skål för vänner i festlig drägt!

Gamle Ola Jute, Olof Hansson i Jutagård, gaf ganska högljudt sitt bifall tillkänna.

Dylika verser begrep han bäst.

Sonen Pers qväde var ganska lustigt och väckte rätt mycken munterhet.

Jag upptecknade äfven detta.

Till Anna Halling.

Som »däga» du »krossat» Atlanten,
Som »missa» du vände tillbaks.
Amerika gaf dig väl slanten,
Men var dig dock aldrig till lags.

Till »tjammen» härhemma i Sweden
Du längtat från dag och till dag
Och derföre ock härförleden
Du slet dig ur »jänkarnas» lag.

Ja, »jänkarna» äro väl rika,
Men icke på hjertlagets gull,
Ty blott efter dollrar de fika,
Och aldrig de lystna'n få full.

Ja, lefve det stora Amer'ka,
Der »monniar» sjava en kan,
Dit vilja vi alla oss lerka,
Men vända, så snart som vi kan.

Sålunda voro vi här på bröllopet ej mindre än trenne »trubadurer» församlade, och bifall saknades ej för någon.

Det gladde mig dock, att patron Bovén sjelf serskildt till mig yttrade sig i mycket smickrande ordalag öfver mitt, som han uttryckte sig, »ovanligt poetiska bidrag till dagens festlighet».

FEMTE KAPITLET.
Nytt skolhus i Glimminge.

Till följe af de svårigheter, som oupphörligt voro förenade med anskaffandet af lämpliga lokaler för skolan, under dess ambulering i de skilda rotarne, gjorde sig behofvet af ett skolhus i församlingen allt mer och mer gällande.

Att få inflytta och få verka i ett serskildt för skolan afsedt hus, som ju på samma gång blef ett hem för läraren, var naturligtvis min allra högsta önskan.

Jag underlät derföre aldrig att vid hvarje lämpligt tillfälle för prosten framhålla denna för hela samhället lika väl som för mig sjelf så vigtiga angelägenhet samt lade vördnadsfullt hela initiativet i hans händer.

Detta hade också full verkan.

Ty då prosten, med sin auktoritet, på det kraftigaste tog saken om hand, så blef också detta behof afhjelpt och det långt snarare, än hvad jag någonsin vågat hoppas och förvänta.

På utlyst kyrkostämma beslutades sålunda efter en, tack vare prosten Stålboms bestämda ingripande, ej

alltför långrandig meningsbrytning, att ett skolhus skulle byggas i församlingen.

Desslikes beslutade stämman att tillsätta en komité af nio personer, hvilken fick i uppdrag att utarbeta förslag till ritning och plats för skolhuset och att, sedan nämnda förslag blifvit af vederbörande folkskoleinspektör godkändt, genast gå i författning om dess uppförande.

Till ledamöter i denna komité valdes bland andra prosten C. J. Stålbom, f. d. nämndemannen och landstingsmannen P. Larsson i Boarp och så undertecknad, för att, enligt hvad jag kunde tänka mig, åtminstone en i fråga om skolans behof fullt sakkunnig medlem skulle finnas i sällskapet.

Om ritningen och om ett praktiskt, men naturligtvis på samma gång billigt uppförande af byggningen äfvensom om anskaffandet af ett godt byggnadsmateriel blefvo komiterade snart ganska eniga, ty alla ville ju hafva det så ändamålsenligt och på samma gång varaktigt som möjligt.

Men då det blef fråga om platsen för detsamma, då var det på en gång slut med enigheten.

Hvar och en af de komiterade skulle naturligtvis, för den kortare skolvägen, helst velat hafva skolhuset förlagdt till sin egen rote.

Men alla försök till diskussion i denna fråga afklipptes af prosten, som från början med skärpa framhöll, att det första skolhuset här i Glimminge likasom i alla andra kommuner borde ligga i kyrkobyn.

Men hvar taga sjelfva platsen?

Detta blef den svåraste frågan att lösa.

En hvar, som känner böndernas obenägenhet, ja, oginhet, då det gäller att afhända sig ett stycke af sin jordegendom, äfven för det allmännyttigaste ändamål, vet alltför väl, att knappast den bland bönder eljest hardt när allsmägtige »guden Mammon» i ett dylikt fall mägtar spela någon afsevärd roll.

Så var äfven här förhållandet.

Ingen af bönderna i kyrkobyn ville afyttra någon jord, icke ens ett stycke af sin uslaste grusbacke.

Ljungheden, ja, sjelfva stenören ansågos af sina respektive egare alltför dyrbara att »mista» för ifrågavarande ändamål.

Och likväl skulle just på skolans egor anläggas, som det så vackert heter, en skolträdgård, i hvilken allmogens barn finge under lärarens ledning inhemta grunderna för en rationell trädgårdsskötsel.

Efter obeskrifliga besvär lyckades det slutligen skolhusbyggnadskomiterade att för socknens räkning få expropriera ett tunnland hedjord utmed allmänna landsvägen å Nils Johanssons hemman, Glimminge Yttregård.

För detta lyckliga resultat hade man, utom prosten Stålboms inflytande, hufvudsakligen att tacka den mägtige skolrådsledamoten och komiteraden f. d. nämndemannen och landstingsmannen, Petter Larsson i Boarp, hvilken, då inga andra argument visade sig verksamma, lär ha hotat nämnde Nils Johansson med uppsägning af ett större lån, ifall han ej, n. b. mot full ersättning, till församlingen ville upplåta detta lilla jordstycke.

Sålunda var det ju i sjelfva verket äfven i detta fall »guden Mammon», som afgjorde saken.

Sedan nämnda godkännande från folkskoleinspektören ändtligen inkommit, dröjde det ej länge, innan skolhuset började resa sig.

Och inom ett år stod det der fixt och färdigt så »utan som innan», på ett skotthålls (vanligt jagtgevärs) afstånd från allmänna landsvägen, hvarigenom man erhöll en präktig gymnastik- och lekplats på den stora planen mellan fasaden och vägen.

Det nya skolhuset tedde sig såsom en efter förhållandena ganska aktningsvärd byggnad.

Förutom bostadslägenheten för läraren, som, n. b. bostadslägenheten, utgjordes af tvenne propra rum jemte kök, skafferi och en större källare i jordvåningen, innehöll huset den ljusa, rymliga skolsalen samt korridor, hvilken på samma gång tjenstgjorde såsom afklädningsrum.

Äfven nödiga uthus m. m. uppfördes i god stil och ordning.

Kom så invigningen.

Denna invigningsdag blef utan gensägelse en sann märkes- och minnesdag i Glimminge folkskolas annaler.

Allt hade härför blifvit serdeles väl arrangeradt.

Skolhuset var såväl in- som utvändigt rikt dekoreradt med grönt och planen framför huset nysandad.

Sedan klockan 12 på dagen den högtidsklädda menigheten, föräldrar och målsmän, jemte barnen intagit sina platser i skolsalen, steg församlingens kyrkoherde, prosten Carl Johan Stålbom, upp i katedern och höll ett synnerligen anslående invigningstal.

Med utgångspunkt från Lukas 1:66: *»Hvad månde varda af detta barn?»* framhölls i allmänna drag uppfostrans väsen och uppgift, föräldrars och lärares pligter m. m., hvarefter talaren vände sig till byggmästaren Johan Andersson från Småland och framförde till honom sitt och församlingens varma tack för det redbara nit, han visat vid uppförandet af detta skolhus.

Till sist vände han sig till den Högste med en innerlig bön, att Han i sitt mägtiga hägn måtte taga denna skola, såväl dess lärare som lärjungar, och låta den utveckla sig till Sin ära och till välsignelse för kommun och fosterland.

Före och efter prostens tal afsjöngos för tillfället lämpliga psalmvers, nemligen före Sv. Psb. 24, v. 1 och efter Sv. Psb. 3, v. 7.

Till slut höll jag sjelf med folkskolans barn en lektion uti Kristendom, till såväl prostens som de öfriga församlingsmedlemmarnes stora belåtenhet, något som jag efteråt från flera håll hade tillfredsställelsen att få höra.

Dermed var den i allo högtidliga akten afslutad.

Samma dag klockan 2 e. m. voro skolrådets medlemmar, byggnadsnämnden, byggmästaren samt jag sjelf inbjudna till en splendid middag hos prosten och kyrkoherden Stålbom, dervid flera tal förekommo.

Mot slutet af middagen uppläste jag sjelf ett poëm, som jag diktat till hemmets lof:

Hemmet.

Så vid är verlden, villsam och full af svek,
Oroligt jägtad drifves du hit och dit,
Som rorlös båt på stormvräkt bölja
Drifves du kring, om ej hem du eger.

Ett hem, ett hem är skapelsens längtan all,
Och sämsta klyft för vilddjuret har behag,
Och fågeln vid sitt stråhus jublar,
Lycklig och nöjd, att ett hem han eger.

Ett hem oss väntar, ljufvare dock än det,
Som jorden skänker, hemmet hos Fadren kär,
Det hemmet vinkar höga, låga,
Alla, som vilja det hemmet söka!

Prostens anlete upplystes af den mest oskrymtade tillfredsställelse.

Förundrad sporde han mig, hvar jag fått lära mig denna herrliga versbildning.

Jag erinrade honom då om, att det var just hos honom sjelf, jag vid ett tillfälle på hans studerrum fått höra en öfversättning af dylik romersk vers och att jag efter det mönstret velat bilda denna enkla sång.

Han prisade min stora läraktighet och beundransvärda blygsamhet, men på samma gång sade han sig vilja förebrå mig, att jag icke vid sjelfva invigningshögtidligheterna i skolhuset haft mod att föredraga detta, såsom han uttryckte sig, »högstämda skaldestycke».

Detta lät i mina öron nästan, som om han sent omsider kommit att fundera uppå, att jag stannat för lågt på lärdomsskalan, då jag hamnade i folkskollärarens kateder.

Min tanke fördes, löjligt nog, ofrivilligt på min ömma moders »biskopsfunderingar», ehuru jag sjelf en gång för alla bedt henne att aldrig mera tala om den saken.

SJETTE KAPITLET.
Chronschough flyttar in i skolhuset.

Då jag skulle inflytta i min nya bostad, var det ju helt naturligt, att jag ville hafva min kära moder med mig dit.

Äfven hon sjelf hade väl aldrig tänkt sig något annat än att vara mig följaktig samt ganska ofta ordat derom.

Men nu, då det gällde att lemna det gamla hemmet, Krontorpet, nu uppstodo hos henne stora betänkligheter.

Dels hyste hon allvarliga bekymmer för, att hon, som ju alltid lefvat afskildt från verlden och i jemförelsevis smärre förhållanden, ej skulle kunna så värdigt, som sig borde, »representera» i mitt nya hem, dels och framför allt befarade hon, att hennes gamla hem skulle förfalla, då hon måste öfverlemna det åt andra och ej längre sjelf kunde hafva vård och tillsyn öfver detsamma.

Beträffande förstnämnda bekymmer lyckades jag dock snart nog att bringa henne till lugn, då jag af allt hjerta försäkrade henne, att ingen kunde vara värdigare att som värdinna föra spiran i mitt hus än just hon, min egen ömma moder, som så gerna velat offra allt, hvad hon egde, för att bereda mig möjlighet att uppnå den ställning, jag numera intog i samhället, på samma gång som jag påpekade, att ju ingen fremmande så som hon kunde taga vara på mig och mina tillhörigheter.

Värre blef det att till hennes belåtenhet ordna förhållandet med torpet.

Till mitt förslag att helt enkelt sälja detsamma hade hon endast ett bleklagdt nej.

– Hvem visste, huru det skulle gestalta sig i framtiden? menade hon. Om jag, som ju helt naturligt var, inom kort komme att gifta mig och finge en fin fru i huset, så kunde det ju så lätt hända, att hon (min moder!) bara ginge der i vägen och till förargelse.

Då vore det allt så godt att ha sin egen gamla stuga i behåll.

Till min ifriga försäkran, att något dylikt aldrig skulle kunna inträffa, som att min egen kära moder skulle »gå i vägen och till förargelse» i mitt hem, ville hon alls icke lyssna.

Hon kände verlden bättre än många, som varit mycket vidare ute, sade hon.

Nej, det enda, hon ville gå in på, vore att utarrendera torpet, så att hon kunde flytta dit igen, när och om hon så behagade.

Men hon hade aldrig kunnat tro, att det skulle vara så svårt att lemna sitt gamla hem.

Hon tänkte på och oroade sig öfver alla möjliga saker, ja, rena obetydligheter.

Så t. ex. hur det skulle gå med hennes båda rosenbuskar, den röde och den hvite, och det röda pionståndet i den lilla täppan framför »söderfönstret».

Detta ensamt oroade henne kanske mera, än hur det gick med skötseln af sjelfva torpjorden.

Jag föreslog henne att helt enkelt medtaga sina kära plantor; vid skolhuset var sannerligen ej brist på plats för dylika.

Nej, det kunde aldrig hända.

Hon ville aldrig tänka sig något sådant, som att hon inte hade sina egna gamla kära blommor just der vid det gamla hemmet.

Nåja, sade jag, det vore ju ej längre afstånd emellan skolhuset och Krontorpet, än att hon, när helst hon så önskade, kunde förfoga sig dit och tillse hvad hon lemnat qvar, hvilket också tröstade henne.

Detta angående »fasta» ting.

Lösöreboet ville hon deremot hafva med sig, rubb och stubb.

På mitt modesta förslag att möjligen ställa till en auktion å öfverflödiga saker, kom hon endast med en förebråelse, att jag ej hyste samma kärlek som hon till alla dessa simpla bohagsting, som hon och hennes man, min aflidne käre fader, med svett och möda sträfvat ihop.

Jag förstod ju detta alltför väl för att komma med ens den minsta gensägelse, utan prisade i stället hennes trogna minne och kärleksfulla hjertelag.

Efter dessa preliminärer egde emellertid flyttningen rum.

Det blef långt flera flyttlass, än hvad någon kunnat tänka sig, ifrån ett så litet ställe. Men, som sagdt, allt »löst» skulle följa med, om det så ej var annat än en bottenlös sillfjerding eller ett afbrutet räfsskaft.

Till vår stora belåtenhet anmälde sig just vid tiden för flyttningen en vederhäftig, hugad spekulant på torparrendet.

Det var nemligen en systerson till Anna Britta på Liatorpet, Lars Andersson från Grönelund, hvilken, efter åtskilliga års drängtjenst i Skåne, återvändt till hembygden med ett samladt mindre kapital.

Han stod nu i begrepp att gifta sig med en flicka i hembygden, hvarföre han måste se sig om efter en lägenhet.

Öfverenskommelsen om arrendevilkoren m. m. dithörande försiggick betydligt mycket lättare än vanligt är emellan allmogekontrahenter, framförallt emedan min moder var serdeles glad öfver att få lämna stället i så goda händer.

Fåren och tvenne kor tillhandlade han sig äfven, under det den tredje, min kära moders favoritko, känd i orten som en prima mjölkko, fick medfölja till skolhuset.

Sålunda var, efter många onödiga bekymmer allt väl beställdt i det gamla hemmet.

Kom så ordnandet af det nya.

Den lilla ladugården blef mer än rikligt försedd med såväl redskap som foder m. m. från Krontorpet.

»Kossan» intog sin hedersplats i fähuset.

Äfven köket erhöll sin fulla utrustning af flyttsakerna.

Och min kära moder blef så förtjust i detsamma, att hon förbehöll sig att både få arbeta och hafva sin sofplats der sammastädes, mot hvilket jag dock, ehuru utan resultat, inlade min protest, i det jag förklarade, att hon skulle hafva sin egentliga bostad i det mindre rummet närmast intill köket.

Värre blef det emellertid att möblera de båda egentliga boningsrummen.

Dessa voro ju tilltagna i helt andra proportioner än stugan och den lilla förstugukammaren i vårt förra hem, hvarföre min moders små enkla möbler här gjorde ett, jag vågade för mig sjelf påstå det, obetydligt, ja, rent af tarfligt intryck.

Aldrig hade jag på deras förra stad och ställe reflekterat öfver, att de voro så simpla. Då hade de ju också barndomshemmets hela »nimbus» öfver sig.

Det inre rummet kunde ju egentligen se ut huru som helst, då det hufvudsakligen skulle tjenstgöra såsom min sofkammare och som sådan i allmänhet var fritaget från nyfikna och närgångna blickar.

Men det stora yttre rummets, »förmaket», möblering var totalt misslyckad och framför allt oförenlig med min nuvarande ställning i samhället.

Därföre vände jag mig till min moder med en varlig förfrågan, om hon skulle vilja försträcka mig medel till inköp af ett nytt, passande möblemang för ifrågavarande rum.

Jag märkte dock alltför tydligt, att denna fråga ej blef så synnerligen väl upptagen.

Hon teg en stund.

Men sedan sade hon, att, om jag nödvändigt ville hafva finare möbler, så kunde jag ju vänta, tills jag skulle föra en fin, rik fru in i huset.

»Men,» tillrådde hon mig dessutom, med sin alltid praktiska uppfattning af förhållandena, »du gör kanske ändå bäst i att vänta, tills här blir auktioner i trakten, i synnerhet konkursauktioner hos folk, som brukar lefva öfver sina tillgångar, herrskaperna menar jag, för då kan en få »bättre» möbler för bättre pris.»

SJUNDE KAPITLET.

Prosten Stålbom tillråder Chronschough att taga sig en hustru.

Vid ett besök, som prosten Stålbom efter någon tid gjorde, först i skolsalen, där han, såsom han sedermera uttryckte sig, med stor tillfredsställelse åhörde en lektion i Kristendom, och sedan i mitt enkla »förmak», fick emellertid min kära moder »vatten på sin qvarn», då han utbredde sig i loford öfver min anspråkslöshet att ifrån början ställa allt i det nya hemmet så enkelt och förståndigt.

(På samma gång prisade han äfven min moders ordnings- och renlighets-sinne.)

Min ömma moder blef öfver detta högeligen förtjust och smickrad och kunde nu ej hålla tillbaka, hvad hon hade på hjertat.

»Ja,» sade hon, »prosten ser ju ingenting annat här i det fina skolhuset än detsamma, som har stått hemma på det lilla Krontorpet, och jag har sagt till min son Chronschough, att han kan gerna vänta med att skaffa sig fina möbler, till han tar en fin fru hit i huset.

Sen så kan jag ta mina gamla möbler med mig tillbaka till Krontorpet.»

Jag skyndade mig genast att invända, att min kära moder aldrig fick flytta ifrån mitt hem, huru än förhållandena i framtiden komme att gestalta sig.

Prosten instämde härutinnan med mig, men ville i alla händelser påpeka, att jag med det snaraste borde taga mig »ena hjelp».

»Men,» sade han, »en *fin* fru är väl ändå ej det egentliga önskemålet, när det gäller att skaffa sig en hjelp i huset.

För min del så tycker jag, att Chronschough borde taga sig en utaf »landsens döttrar».

Här fins ju tillfälle att göra ett godt parti inom sjelfva socknen.

Och det vill jag säga:

»Om det nu så är, att Chronschough skall gifta sig, så skall han komma ihåg, att de rika flickorna vilja lika gerna gifta sig som de fattiga.»

Vid dessa prostens ord skyndade min ömma moder fram och fattade hans högra hand, som hon ifrigt kramade i sina båda, samt framhöll i enthusiastiska ordalag sin lifliga sympati för hans utmärkta råd i denna så vigtiga fråga.

Sedan prosten gått, började jag sjelf allvarligt fundera på saken.

Det fans i sjelfva verket ej så synnerligen många rika flickor att välja på inom socknen.

Den rikaste af alla var ovedersägligen f. d. nämndemannen och landstingsmannen Petter Larssons i Boarp enda barn, dottern Nilla.

Och det såg nästan ut som en tanke, att ödet just fogat det så, att hon för knappast ett år sedan genom föräldrarnes tillskyndelse brutit sin förlofning med den ökända vildhjernan, min barndomsfiende Sven Jönsson på Lyngen, hvilken, enligt hvad ryktet förmälde, för närvarande »plöjde böljan blå» som sjöman.

Sålunda fans här ju ingenting, som hindrade mig att försöka min lycka i Boarp.

Jag gjorde derför en grundlig utredning af mina möjligheter såsom äktenskapskandidat på ifrågavarande ställe.

Resultatet blef naturligtvis det, att jag endast i fråga om rikedom och på rikedom grundadt anseende kunde befinnas den tilltänkte svärfadern underlägsen.

Men om han nu behagade gifva mig sin enda dotter till hustru, så skulle jag ju, hvad rikedom beträffade, genom arfsanspråk erhålla just samma anseende, som allmogen estimerar så högt, ja, högre än allt annat.

Hvad åter sjelfva min personlighet vidkom, min samhällsställning och mitt rent personliga anseende, så kunde jag ju i all rättfärdighets namn ej inse annat, än att jag med min lärarebildning och mina kunskaper odisputabelt var fullt värdig att bjuda f. d. nämndemannen och landstingsmannens dotter min hand, och detta så mycket mer, som han, oaktadt dessa i allmogens öron högt klingande titlar, ej egde förmåga att uppsätta en enda af alla sina inlagor och skrifvelser utan mitt benägna biträde.

Han kunde ju, ärligt tänkt, aldrig önska sig något bättre, än att få en sådan privatsekreterare till måg.

Detta angående mitt förhållande till och mina utsigter hos fadren, giftomannen, något som ju äfven borde hafva sin giltighet och tillämpning på dennes maka, modren.

Derefter granskade jag mina utsigter till framgång hos den egentliga kontrahenten för ingåendet af ett äktenskapligt förbund, nemligen dottern, den unga flickan sjelf.

Den, som aldrig så litet lärt känna kvinnans naturell, vet ju, att skick och utseende (jag medgifver dock gerna, att dessa båda egenskaper af qvinnan oftast uppskattas i omvänd ordning, hvarföre det ju är allra lyckligast, när båda finnas förenade) äro de vigtigaste faktorerna för framgång hos det täcka könet.

I fråga om ett ledigt, men på samma gång värdigt skick borde väl ingen af den manliga ungdomen i Glimminge kunna täfla med mig, som i hela 3 år vistats i en storstad sådan som Göteborg.

Om utseendet torde det emellertid vara finkänsligare att icke yttra sig, då man sjelf skall sitta som domare.

Men då jag noga skärskådade mig i spegeln, kunde jag ej finna något annat att anmärka, än att mina tänder vid ett leende visade sig serdeles svarta och anfrätta, hvilket utan tvifvel berodde derpå, att min kära moder i min barndom, lika mycket af ömhet som af oförstånd, gifvit mig alltför mycket socker och alltför sött kaffe.

Detta var i alla händelser ett fel, som ej behöfde ega någon betydelse.

För att få det afhjelpt beslöt jag att omedelbart resa in till staden Varberg, der, enligt annons i ortens tidning, den berömde tandläkaren Fulton för tillfället utöfvade sin praktik.

ÅTTONDE KAPITLET.
Chronschough rustar sig till frieri och gör besök i Boarp.

Efter väl uträttadt ärende hos tandläkaren (jag vill dock ej ens i minnet återupplifva denna tortyr med afknipning och utdragning af skadade tänder, gomafgjutning i munnen m. m., m. m.) ansåg jag mig numera kunna, hvad utseendet beträffade, helt frimodigt presentera mig som äktenskapskandidat.

Serskildt roade det mig att i ett sällskap ogeneradt kunna skratta, så mycket jag behagade, något som jag under åtskilliga år som oftast sökt undvika för att slippa visa de mindre prydliga framtänderna.

Ja, jag kunde hela långa stunder sitta framför spegeln och hjertligt skratta åt mig sjelf, så mycket gladde mig den nya skickelse, jag såg i spegeln.

Min ömma moder var lika förtjust som jag sjelf öfver resultatet.

Det var väl utlagda penningar – kosta, hvad det kosta ville, förklarade hon. Till den grad var hon uppfylld af beundran för en konst, som så förmår reparera naturens skröplighet och, som hon sjelf uttryckte sig, återställa och fullkomna guds beläte.

Jag föreslog henne då att äfven sjelf förfoga sig in till staden och låta insätta nya tänder, men härvid slog hon ifrån sig med båda händerna och bara log, i det hon sade:

»Å, inte skall jag kosta på mig sådant!

Det bryr la ingen sig om, hur en gammal käring ser ut. Du tycker lika bra om mig ändå.

Nej,» sade hon, »bara du är fin, så är jag nöjd. Och nu är du så fin, så du kan fria till en prinsessa, ja, om det vore så ifrån sjelfva Engeland,» tillade hon skämtsamt.

Jag beslöt nu att redan påföljande söndag, efter gudstjenstens slut i Glimminge kyrka, uppsöka f. d. nämndemannen och landstingsmannen i Boarp, under förevändning att af honom begära ytterligare upplysningar och instruktioner för uppsättande af en nyligen påfordrad inlaga i den förut omnämnda rättegången angående råsträngen i Boarps mosse, ett kapitel, som städse utöfvade en ofantligt stimulerande verkan på den tilltänkte svärfadern.

Han kunde ju då ej gerna undvika att bedja mig följa med sig hem för ett ostördt afhandlande af detta för honom så vigtiga mål.

Min plan lyckades fullständigt.

Ty då jag vid utgåendet ur kyrkan till nämndemannen framställde mitt ofvannämnda ärende, blef han straxt på det högsta angelägen om, att jag skulle göra sällskap till Boarp och spisa middag, för hvilken inbjudan jag förbindligast tackade.

På vägen fick jag knappast tillfälle till att vexla ett ord med »nämndemansmor» och dottern, ty Petter Larsson upptog samvetsgrant hela tiden med sina argumenter och fundamenter i den välsignade rågången.

Upprigtigt sagdt följde jag, trots min skenbara uppmärksamhet, dåligt med hans vidlyftiga utläggningar i detta för honom så ytterst intressanta ämne – mina tankar upptogos nästan uteslutande af min friareplan.

Jag repeterade för mig sjelf, hvad jag förut tänkt om ifrågavarande angelägenhet.

Visserligen hyste jag för Nilla ej den obeskrifliga, jag skulle nästan vilja säga absolut uppsugande, känsla, som så oemotståndligt drog min håg till den fattiga, föräldralösa Emelie i Göteborg och nu senast, ehuru helt flygtigt, till den från Amerika hit återkomna Anna Halling (jag lemnar med flit mitt oskyldiga barndomstycke för den lilla Johanna ur räkningen); men jag vill i alla händelser ej förneka, att den unga »hemmadottern» i Boarp, på mig gjorde ett serdeles angenämt intryck.

Också var Nilla i Boarp ovedersägligen efter ortens förhållanden en ganska »rar» flicka, som, oaktadt hon naturligtvis väl kände sitt »värde» i ekonomiskt afseende, uppträdde helt blygsamt; med ett ord hon utgjorde ett godt parti, då det, såsom nu var förhållandet, för mig blef en hederssak att visa prosten, det jag förstått med både smak och förstånd göra mitt val bland, såsom han uttryckte sig, »landsens döttrar».

Äfven efter framkomsten, ja, både före, under och efter den förträffliga middagen, som serverades i detta gedigna allmogehem, rent af envisades värden att tala, oupphörligen tala, om meranämnda råsträng.

Men då eftermiddagskaffet kom fram på bordet och fruntimmerna åter sällade sig till oss, tog jag mig slutligen friheten att söka få ett ombyte af samtalsämne genom att fråga värden, om han aldrig hade tänkt på att skaffa ett piano i sitt för öfrigt i alla hänseenden så rikt möblerade hem.

»Nej, hvad skulle vi med det till? Här är ju ingen i huset, som kan spela!» utropade nämndemannen och skrattade omättligt åt min i hans tycke säkerligen högst omotiverade fråga.

»Nej, det kan väl så vara,» sade jag undfallande; »men det borde ju vara trefligt att ega ett sådant, när det kommer några gäster, som kunna spela, och dessutom ger alltid sjelfva möbeln, pianot, en viss stämning i hemmet.

Man behöfver ju derför icke köpa något serdeles dyrbart sådant, utan man kan passa på vid lägligt tillfälle såsom vid en auktion och förvärfva sig ett dylikt för ett skäligt pris.»

»Ja, det kunde la vara roligt,» sade nämndemansmor, och Nilla nickade bifall.

Jag ville ej låta nämndemannen åter gripa in i samtalet, utan fortsatte omedelbart.

»Jag tänker endast på ett sådant tillfälle som nu,» sade jag.

Om här nu funnits ett piano, så skulle jag kunnat slå mig ner vid detsamma och sjungit visor med pianoackompagnement.»

»Ja, tänk, hvad det skulle varit roligt!» utropade Nilla och log förtjusande mot mig.

»Mäster kan la sjunga ändå!» sade nämndemannen helt trankilt.

»Ja, gör det!» utropade både moder och dotter.

Nåja, härtill kunde jag ju ej med fog säga nej, då jag sjelf på sätt och vis framlockat denna begäran.

Jag ställde mig derföre upp och sjöng så med kraftig stämma:

»Du gamla, du friska, du fjellhöga Nord».

Den herrliga fosterländska sången tilltalade synbarligen mina åhörare i högsta grad, och dörren till köket öppnades försigtigt af tjenarne, för att äfven de skulle kunna bättre njuta af densamma.

Alla de tre innevarande bådo mig sjunga mera.

Jag sjöng då friskt och hurtigt:

»Mandom, mod och morske män».

De önskade höra ännu mera sång, hvarföre jag utförde:

»Vintren rasat ut bland våra fjellar» och så till afslutning:

»Klara stjerna, du, som strålar,» mildt och förtonande.

Härunder kastade jag förstulet mina blickar på den unga flickan, hvilken satt där andaktsfullt som i kyrkan och skådade upp emot mig med fuktiga, drömmande ögon.

»Det var roligt,» sade nämndemannen, då jag efter det sista sångnumret satte mig ned på min plats.

»Å,» sade jag, »det skulle blifvit bra mycket bättre, om jag varit i tillfälle att ackompagnera mig på piano.»

»Hvarför skaffar då inte mäster sig sjelf piano derhemma?» frågade nämndemannen, såsom jag tyckte mig märka, halft ironiskt.

»Nej,» svarade jag afvisande, »det vore mycket förmånligare, om jag kunde anskaffa en kammarorgel för ledningen af sången i skolan. Men jag vågar ej ännu anhålla om anslag till en sådan af församlingsborna.»

»Nej, det är allt bäst att vänta med det så länge, vi ha haft tillräckligt stora utgifter för det nya skolhuset,» mente nämndemannen.

Jag kände mina kära Glimmingebönders sparsamhet alltför väl för att göra någon invändning emot detta nämndemannens uttalande.

Men just i detsamma fick jag alldeles som ifrån ofvan en ypperlig idé!

När jag nu sett, med hvilket intresse de härvarande representanterna för det välbergade Glimminge emottogo en konstnjutning, skulle det ej då vara möjligt att genom entréafgifter för en ordentligt arrangerad underhållning, en soirée med föredrag och sång, kunna åstadkomma de för inköp af en kammarorgel åt skolan erforderliga medlen?

Jag beslöt att med det snaraste inhemta prostens åsigt i denna fråga, ty utan hans tillstyrkan hvarken ville eller kunde jag göra något åt saken – att omnämna den här i Boarp tjenade ju till ingenting, då naturligtvis mitt ärade värdfolk om dylika förhållanden ej egde den allra ringaste uppfattning eller erfarenhet.

Nämndemannen afbröt min intressanta tankegång:

»Ska' inte mäster sjunga mer?» frågade han.

Naturligtvis kunde jag fortsatt, ty min repertoar räckte mer än väl till; men som jag af gammalt visste, att unga Nilla hade en ganska nätt röst, så föredrog jag af ren artighet att säga:

»Nej! – Nu tycker jag, att den unga dottern i huset borde glädja oss med en vacker folkvisa – till ombyte.»

Vid denna min proposition var Nilla, bondaktigt nog, genast färdig att vilja springa sin väg ur stugan; men på min enträgna begäran och på fadrens och modrens föreställningar och uppmuntringar lät hon omsider beveka sig att sjunga en visa.

Det var den gamla:

»Jungfrun, hon gångar sig på högande berg
För att skåda det brusande haf.
Då fick hon väl se ett gångande skepp,
Som fullt af grefvar var.»

Jag kan ej neka till, att ifrågavarande fornsång, hvilken jag så väl kände ifrån min barndom, vid detta tillfälle på mig gjorde ett nästan mystiskt intryck.

Det var ju visan om ungersvennen, som reste bort från sin allrakäresta.

Då han efter sju års bortevaro kom tillbaka, firade hon just bröllop med en annan, hvilket så djupt grämde honom, att »han drager upp sitt förgyllande svärd och sticker det i sitt lif».

Jag måste ovilkorligen komma att tänka på Sven Jönsson på Lyngen och mig sjelf!

Men då jag började att något närmare nagelfara denna jemförelse, så kunde jag väl ej annat än le: skulle Sven Jönsson komma att »sticka sitt svärd» i någon, förvisso blef det då icke i sig sjelf.

Detta var ju endast barnsliga funderingar, syntes det mig; ty Svens och Nillas förlofning var ordentligt uppslagen och dermed den saken utagerad.

Jag tackade emellertid Nilla för den utmärkta folkvisan och tänkte samtidigt för mig sjelf, att såväl hennes röst som sjelfva utförandet borde kunna betydligt förbättras genom öfning och undervisning af en intresserad lärare.

Derpå tog jag, tillämpande Havamals bekanta ord:

»Ljuf blir led,
Som länge sitter
På andras bänkar,»

i god tid afsked med mitt utmärkta värdfolk, inom mig sjelf högst belåten med dessa första preludier till mitt intimare förhållande i familjen.

NIONDE KAPITLET.
Förberedelserna till aftonunderhållning för inköp af ett orgelharmonium till skolan.

Redan påföljande dag, på Måndagen, förfogade jag mig, efter afslutad undervisning, till prestgården för att till prostens bedömande hemställa mitt förslag om och sättet för anskaffandet af medel till ett orgelharmonium i församlingens skola.

Nu som alltid blef jag på det vänligaste emottagen af prosten.

Jag framställde i korta ordalag mitt ärende.

Prosten erkände villigt, att ett orgelharmonium till skolan borde anskaffas; men sättet, som jag föreslagit för dess erhållande, tilltalade honom just icke serdeles – ty han mente, att *det der* med föredrag, sång etc. mot afgift erinrade väl mycket om någon sorts teatralisk eller dermed jemförlig föreställning och något dylikt kunde han icke tillstädja, långt mindre uppmuntra.

Oaktadt dessa prostens egentligen afskräckande ord uppgaf jag dock för ingen del min plan, utan började tala ännu mera grundligt och uttömmande i saken.

Jag framhöll, huru rent af omöjligt det syntes vara att nu, så snart efter uppförandet af den dyrbara skolhusbyggnaden, utaf församlingsborna kunna äska ett nytt anslag till meranämnda orgelharmonium (nämndemannens i Boarp afslag anfördes); men jag bad prosten likvisst behjerta, huru nödvändigt ett dugande instrument vore såväl för ledningen af psalmsången i skolan som för höjandet af kyrksången i församlingen.

I skolan hade jag visserligen mitt eget psalmodicum att använda, men hvar och en som något känner till ett psalmodicum, vet alltför väl, huru ovigt och på samma gång nästan tarfligt detta primitiva instrument är vid musikundervisningen.

Och då jag till slut ödmjukast anhöll att få ställa allt, som rörde denna tillställning under prostens mogna omdöme och kritik, så gaf han sitt bifall och lofvade vänligen att med råd och dåd understödja det ju i och för sig sjelft ytterst behjertansvärda företaget.

Jag bad honom således att få äran återkomma om några dagar för att lemna honom såväl planen till aftonunderhållningen, om jag så finge kalla den, som föredraget till hans bedömande, hvilket han äfvenledes biföll.

»Har Chronschough redan valt ämne?» tillsporde han mig, just som jag skulle till att resa mig upp för att säga tack och taga afsked.

Jag svarade helt trankilt, att jag tänkte tala:

Om nyttan of naturvetenskaperna.

»Ja,» sade prosten halft betänksamt. »Men det var allt ett bra stort och svårt ämne, det. – Vore det inte kanske lättare att tala något om t. ex. nyttan af småfåglarnas skyddande?»

»Visserligen,» medgaf jag villigt.

»Men det att hålla ett föredrag om nyttan af naturvetenskaperna borde väl icke vara något alltför ovanligt kraftprof af en person, som vid seminarium studerat Fysik af Schabus och Lexell, Kemi och Geologi af Jochnick, Zoologi af Wahlstedt, Botanik af Kastman och som redan från sin barndom kunnat Berlins Naturlära så godt som utantill.»

»Nåväl, nåväl!» afbröt mig prosten med ett litet lätt leende åt min kanske alltför stora ifver.

»Jag tror visst, att det bör kunna låta sig göra: ungdom och flit äro ju mägtiga krafter att lita på.

För Chronschoughs kunskaper har jag all aktning.

Men vigtigast af allt torde väl vara, att föredraget blefve lämpligt apteradt för auditoriet, som ju till allra största delen komme att utgöras af allmoge.»

Jag sade honom nu, att jag redan sjelf tänkt att göra den ethiska tillämpningen till hufvudsak i föredraget, något som synbarligen varmt tilltalade honom.

Efter ett uppriktigt tack till och ett hjertligt afsked af prosten, som vänligt följde mig ut på trappan, tänkte jag förfoga mig bort till klockargården, hvilken här i Glimminge ligger ett något längre stycke ifrån prestgården än vanligt är, för att bedja äfven den gamle organisten och klockaren J. Grönqvist vara mig behjelplig i det vackra företaget.

Grönqvist spelade ganska bra piano, ehuru han i sitt hem endast hade ett gammalt klavér.

Och jag visste så godt som på förhand, att han med glädje »och icke med suckan» skulle låta sitt spel förhöja festligheten på min »soirée», något som ju ej heller kunde vara mer än rätt och billigt, då jag i en sådan lång följd af år ständigt under min vistelse i hemsocknen biträdt honom, klen till rösten, som han på gamla dagar var, med upptagandet af psalmerna i kyrkan.

Med lätta steg och jubelsång i sinnet var det, som jag vandrade emellan prest- och klockargården.

Jag gladde mig som ett barn öfver att på detta sätt snart komma i besittning af en orgel.

Sjelf hade jag, i följd af mina ringa löneförmåner, ej blifvit i tillfälle att afsätta någon större penningsumma och af min ömma moder kunde jag, efter hennes betydande utlägg hos tandläkaren för min nya tandgård, ej heller rimligtvis begära medel till inköp af detta instrument, hur vigtigt det än kunde vara för min öfning och förkofran i orgelspelning, som ju var nödvändig för min organistexamen, om jag, såsom jag alltid tänkt, en

gång i framtiden ville blifva gamle Grönqvists efterträdare.

Hos »gubben» Grönqvist gick allt som en dans, han var straxt intresserad för det goda ändamålet och lofvade med hand och mun att bistå mig.

Sålunda var det nästan som en triumfator jag den aftonen kunde återvända hem till skolhuset.

Min ömma moder, som jag af renaste finkänslighet, i fall min plan skulle misslyckats, nu först invigde i densamma, blef mycket glad öfver det goda resultatet hos prosten äfvensom hos Grönqvist och önskade mig lycka till mitt ädla företag.

I sammanhang med tanken på soiréen, hade jag äfven en annan tanke att framställa till min moder: nemligen den, om jag ej för detta högtidliga tillfälle borde i Falkenberg låta förfärdiga mig en frack, ett plagg, som ofantligt förhöjer det yttre anseendet hos en person, som skall offentligen uppträda.

Derom ville dock min moder ej ens höra talas.

»Hvad sa du – frack!» utropade hon.

»Det skulle la då vara en sådan der befängder utsvängder svalerock, som flere af de derne fine herremännen hade på sig der på bröllopet hos patronens på Kalfås, när han gifte bort sin doter med den guldsmidde krigsmannen ifrån Stockholm, en sådan der, som såg ut, som om tjufvar hade rifvit af och stulit bort halfva skörten af en.

En sådan skulle jag se min son John Chronschough i?

Tpi!

Jag vill aldrig höra talas om det en gång.

Jag vill, att du, sen du blifvit karl, skall ha en hel rock, och det vet jag, att du har, för du har din svarte »bondskjul» – hon kunde trots mina försök till rättelse, aldrig förmås att lära sig det rätta uttalet (på svenska: »bångsjur») – »och den måtte la kunna duga, den, som du fick till din examen i Göteborg, den kostade stora pengar.

Sådan ha de karlarna, som jag sätter mäst tid på, och sådan hade sjelfve Carl Ifvarson i Värestorp på det stora landtbruksmötet i Halmstad, der jag såg honom, och då så kan den la också på detta »mötet» duga för dig.»

Jag kunde knappast låta bli att skratta åt min kära moders obeskrifliga afsky för den civila högtidsdrägtens högsta triumf, fracken.

Och då jag ej ville motsäga henne i denna egentligen egala sak, så blef det också »bondskjulet», som jag måste uppträda uti.

Omsorgerna för anskaffandet af en frack fingo hvila tills vidare.

Utarbetandet af föredraget om naturvetenskapernas nytta tarfvade, oaktadt min nära förvandtskap med förut angifna auktorer, mycket längre tid, än hvad jag till en början beräknat; men med en flit, som omfattade både mina lediga stunder om dagarna och ofta hela nätterna, lyckades jag dock att en vecka efter första besöket åter kunna uppvakta prosten och då förelägga honom detsamma till bepröfvande.

Prosten förklarade sig nöjd med både sjelfva afhandlingen och tillämpningen.

Programmet, som jag tillsammans med gamle Grönqvist hopsatt, vann också hans fulla erkännande.

Och så bestämdes tiden för aftonunderhållningen till påföljande fredag, för att den ej skulle komma i någon kollision med sabbatsfirandet i församlingen.

Alldenstund prosten, dels af sparsamhet, dels af anspråkslöshet förklarat som sin åsigt, att inga tryckta program till denna, såsom han uttryckte sig, rena välgörenhetstillställning, borde användas, så måste jag i stället utskrifva listor, som med gångbud fördes omkring i socknen.

Afgiften ställdes som frivillig.

Dock ansåg prosten som skäligt utsätta, att lägsta inträdespriset finge utgöra 25 öre.

Så gick det undan för undan.

De flesta anordningarna voro lätt klarerade.

Skolbarnen hade jag redan länge öfvat i de sångstycken, som skulle förekomma.

Och Grönqvist, som lät föra sitt gamla klavér till skolhuset, behöfde ingen annan förberedelse än att stämma klavéret i den nya lokalen.

TIONDE KAPITLET.
Aftonunderhållningen.

Den »stora» dagen var inne.

Vädret var strålande.

Skolsalen hade af skolbarnen blifvit väl rengjord, golfvet beströdt med doftande enris, katedern klädd med prydliga, grönskande eklöfsguirlander.

Utom de ordinarie bänkarne voro serskildt stolar framställda närmast katedern n. b. åt »honoratiores».

På svarta taflan der längst framme i salen, till höger om katedern, hade jag medelst krita upptecknat dagens program med prydligt prentad text.

Och för att göra min ädle beskyddare, prosten, till behag hade jag affattat detsamma så enkelt och anspråkslöst som möjligt.

Program

vid aftonunderhållningen för anskaffande af ett orgelharmonium i Glimminge skola.

1. Musik för piano: J. Grönqvist.
2. Unison sång: Skolbarnen.
3. Föredrag: *Om naturvetenskapernas nytta*: af
John Chronschough.
4. Musik för piano: J. Grönqvist.
5. Unison sång: Skolbarnen.

Det vackra ändamålet och det billiga priset – nåja, det fans förvisso bönder, som funno minimipriset, 25 öre,

dyrt nog – men framför annat den allt medryckande nyfikenheten hade lockat en mängd sockenbor till denna den första aftonunderhållningen i Glimminge.

Just sistnämnda motiv, jag menar nyfikenheten, hade redan drifvit en betydlig del allmoge fram till skolhuset långt, långt före den utsatta tiden, som var kl. 5 e. m.

Och nu stodo de derute på skolgården och samtalade ej om annat, än hvad som komma skulle.

En och annan, som varit inne i skolsalen och tittat på svarta taflan, undrade tydligen öfver konsttermerna, hvarföre man också fick höra sådana ord som »program», »piano» och »unison» i spörjande ton framhviskas.

Jag låtsade mig ej märka dessa funderingar och oformulerade frågor, utan tänkte det vara tids nog att, som här skulle ske, på praktiskt sätt inviga dem i dessa ordens betydelse.

»Unison sång» eller »sång för en stämma» kunde väl vara ungefär lika begripliga eller obegripliga uttryck för bönderna, men det förra tog sig dock ovedersägligen långt bättre ut vis à vis de herrskaper, som behagade infinna sig.

Ja, rent ut sagdt så hade jag verkligen ett stort nöje utaf denna mystiska och förväntande stämning hos folket; den skulle ju i alla händelser vara egnad att gifva respekt och anseende åt min sträfvan att höja bildningens fana till heder och fromma för såväl skola som kommun.

»Nu komma de!» utropade en barnröst ute på vägen.

»Nu komma de, nu komma de!» repeterades der i chorus.

Derefter rusade alla barnen in på gården för att enligt gifven instruktion uppställa sig och bilda häck på båda sidor af vägen från grindarne och fram till trappan, gossarne på den högra sidan och flickorna på den vänstra, och stå der uppställda, medan herrskaperna tågade fram.

Nu kommo här, nästan på en gång, framfarande:

Patronen O. Bovén på Kalfås, i charabanc, tillika med fru, dotter och måg, majoren från Stockholm Claës Stålhielm, som alltid tillbringade en del af sommaren på herrgården; vidare kommissionslandtmätaren A. J. Granlund på Lindås med fru och tvenne vuxna döttrar i droska; så länsmannen, kommissarie S. Humble i sin embetsschäs, ensam, emedan hans fru var opasslig; och så disponenten vid Glimmingefors bruk N. Rinander med vif och barn i sin eleganta trilla.

Deras ekipager, hästar och vagnar, och deras högtidstoiletter strålade med sällsynt glans i den fagra eftermiddagssolen.

Jag emottog sjelf alla dessa förnämiteter i grindöppningen och visade dem artigt in i mitt yttre större bostadsrum att der placera sina ytterplagg m. m.

De helsade och tackade mig förbindligast.

Äfven af dem, som stodo några trappsteg lägre på den sociala rangskalan inom socknen, infunno sig de flesta: såsom gästgifvaren och handlanden N. Olander å Glimminge gästgifvaregård med fru, landthandlaren i Glimminge kyrkoby P. Hallberg m. d:o, inspektoren på Kalfås m. d:o, f. d. Anna Halling, f. d. nämndemannen och landstingsmannen P. Larsson i Boarp med hustru och dotter m. fl., de flesta åkande.

Till slut kom prosten C. J. Stålbom i sin svarta prestrock tillika med sin prostinna, spatserande vägen ifrån

prestgården.

Sedan sålunda alla anländt, tågade, efter öfliga helsningar, först herrskaperna in i skolsalen och utvalde sina platser.

Sångarne bland skolbarnen placerades stående på venstra sidan om katedern, organisten Grönqvist vid sitt klavér på den högra.

Det började snart att blifva trångt såväl i skolsalen som i förstugan.

Långt, långt flera, än hvad listorna antydde, hade infunnit sig. Många, som till och med vägrat att anteckna sig, hade i sista hand ej för något pris i verlden kunnat afhålla sig från att vara med.

Snart kunde ej flera rymmas under tak.

Det blef då till att låta öppna alla fönster och dörrar, så att äfven de utanför stående skulle kunna, så godt som möjligt, taga del af prestationerna.

Jag vill ej neka till, att jag, vid åsynen af alla dessa menniskor, som med nyfikna och forskande blickar betraktade mig, kände mig liksom något nervös för utgången.

Så många åhörare, så många kritiker!

Men med vanlig beslutsamhet fattade jag mig snart; jag visste ju med mig sjelf, att jag samvetsgrant ordnat för hvarje detalj.

Mängden af åhörare borde ju också kunna vittna om dess stora förtroende till min förmåga!

När den stora allmänheten, bondfolket, slutat med de sedvanliga stampningarna och harskningarna, innan hvar och en makat sig till plats, kom nu det första numret.

Jag gaf min gamle vän, organisten Grönqvist, det öfverenskomna tecknet.

Straxt klingade käckt på klavéret *Napoleons marsch öfver Alperna,* vidare polkan *»Stina, här har du mej»,* så *»Rundt kring landet gick bud»,* dansk krigssång, samt till slut en gammaldags kadrill.

Veteranen spelade på sitt gamla klavér, så att det sjöng i hela skolhuset.

Stämningen blef allt ifrån början den mest animerade.

Herrskaperna endast sträckte på sig först, vid den stora kejsarmarschen; men redan vid det andra numret började de smått nicka med hufvudena, knäppte takten med fingrarne och logo allmänt som englar.

Allmogefolket satt och stod till en början helt allvarsamt såsom i kyrkan, ty klockaren hade ju otaliga gånger förut spelat densamme marschen till utgångsstycke efter högtidsgudstjänsterna.

Äfven denna del af publiken ljusnade emellertid snart upp, sedan de gladare polkettatonerna läto sig höras, och gubbar och gummor grinade nu som solvargar.

Och ut öfver golfvet härjade de hårdt, ifrån nämndemannen i Boarp och ned till halte skräddaren på Backen, och trampade takten, så att det lät som i en liten valsqvarn.

Den enda som syntes något mulen, n. b. i början, var sjelfve prosten, men äfven han lät värdigheten fara och antog snart nog ett fryntligare utseende, då han såg och hörde de andras oskrymtade bifall.

Vid slutet af detta nummer gåfvo herskaperna sitt bifall tillkänna genom handklappningar, hvilkas innebörd de flesta af bondfolket tydligen ej begrepo, alldenstund de sjelfva ej sträckte fram en hand.

Men då majoren utropade ett par kraftfulla »bravo» och »gubben Grönqvist» med skinande ansigte steg upp och bugade sig, då förstodo de, att allt var fullkomligt, och grinade nu och nickade åt klockaren samt surrade smått som i en bikupa straxt före svärmningen.

Nu var det min tur att leda sångarne.

Jag ordnade den lilla skaran, tog stämgaffeln och gaf tonen.

Så kom först: *»Du gamla, du friska, du fjellhöga Nord»,* och sedan: *»Mandom, mod och morske män»*.

Vi fingo visserligen inga hörbara bifallstecken af auditoriet, men jag såg tydligen på allas klara anleten, att de skänkte sitt erkännande åt de herrliga fosterländska sångerna, som vällde fram så rent ur fromma barnamunnar.

Bönderna syntes mig serskildt förbundna och förtjusta öfver att få höra sina egna barn sjunga.

Jag steg nu oförtöfvadt upp i katedern, drog fram mina papper ur innerfickan på rocken och lade dem framför mig samt ordnade väl mina glasögon, så att de ej skulle svika under det vigtiga uppläsandet af mitt föredrag, som ju egentligen borde blifva den lika fruktbara som närande kärnan af hela aftonunderhållningen.

Om naturvetenskapernas nytta. 1

– – – – – – – – – – – – – –

»Det skulle i sanning blifva för långt att uppräkna all den nytta naturvetenskaperna gjort oss menniskor, mycket, hvarom vi nu ej ens hafva en aning skall efterverlden få skåda.

Vi lemna således detta och vända oss till en annan sida af saken.

Det är nemligen ej blott i materielt, d. v. säga hvad som tillhör vårt jordiska bästa, jag säger i materielt hänseende, som naturvetenskaperna bringat välsignelse åt mänskligheten, det är icke blott för de sinliga behofvens tillfredsställande, naturen för forskaren öppnat sina portar: en långt större, långt ädlare plan ligger deruti.

Forskningen efter det sanna äfven i naturen för oss i allt närmare och närmare gemenskap med Honom, som är upphofvet till allt, som leder allt, med Honom, som gifvit menniskan krafter och gåfvor för forskningen.

Vi se uti allt hans visa hand, i himlakropparnes regelbundna gång, i daningen af det minsta grand.

Men framför allt i den organiska naturen, hos växterna och djuren och synnerligen i menniskan med hennes sammansättning af ande, själ och kropp spåra vi Hans mästarehand.

Vi se uti allt Hans allmakt, vishet och godhet.

Vi se, huru han äfven i naturen gifver oss fingervisningar, för att vi allt mer och mer skola kunna nalkas Honom.

Och oaktadt all denna Hans godhet, oaktadt alla dessa fingervisningar går menniskan ofta en orätt väg: hon glömmer Honom, alltings ursprung och lifskälla, under det hon visserligen kan beundra hans verk.

– – – – – – – – – – – – – – –

Då jag slutade mitt föredrag, satt hela åhörarekretsen der tyst och allvarlig.

Jag kände mig fullt öfvertygad om, att mitt föredrag gjort ett djupt intryck.

Som det bästa bevis derpå, såg jag vid min bugning före nedstigandet ur katedern, huru prosten gaf mig en obetydlig men gillande nick, hvilket djupt rörde mitt tacksamma hjerta.

Så kom här åter ett nummer på piano.

Gubben Grönqvist hade nog på uttrycket i mitt ansigte förstått, att jag ej kunde fullt gilla hans eget halft frivola val af musikstycken i det första numret – vi hade talat om helt andra, men han hade, som han sedan också villigt erkände, glömt vårt gemensamma urval, och i hastigheten nödgats taga hvad, som föll honom in.

För öfrigt hade prosten Stålbom ej begärt att få veta, hvad tit. Grönqvist ernade spela; ty han kände ju sedan gammalt sin gemytlige, bepröfvade klockare så väl, att han aldrig kunde tänka sig något sådant, som att denne skulle »förjumpa» sig, hvilket ju egentligen ej heller skedde.

Den gamle organisten tog nu fram ett notpapper och spelte så med allvarsmin en fuga af den gamle tyske kompositören Johann Sebastian Bach, hvilket namn jag sedermera såg skrifvet på bladet.

Församlingen satt tyst och synbarligen mycket rörd, efter det han slutat sitt vackra spel.

Då anslog han till slut med ett energiskt uttryck i ögon och ansigte ett väldigt ackord och spelade så kraftigt, som det gamla klavéret tålde, den så uppeldande *Björneborgarnes marsch,* två gånger om.

Bifall kom honom äfven nu rikligt, om ej så högljudt som efter första numret, till del.

Till sista numret hade jag utvalt endast en sång nemligen Pacius’ »Vårt land», den store finske skalden Johan Ludvig Runebergs kanske högstämdaste poëtiska skapelse.

Sången gick måhända en smula släpigt, ty de små sångarne hade ju ej så lätt för att följa det markerade raska tempo, som detta stycke egentligen kräfver; men det lät i alla fall behagligt att höra de rena barnastämmorna i detta värdiga slutnummer.

Dermed var det hela slut.

Hade bifallet varit tyst efter mina föregående uppträdanden, blef det nu så mycket mera öfverväldigande.

Alla reste sig.

Herrskaperna uttryckte på de mest anslående sätt sin belåtenhet, äfven bönderna, ja, till och med deras barn klappade i händerna, sedan de nu en gång vänjt sig vid denna seden, och de klappade till och med mycket hårdt.

Då det slutligen åter blifvit tyst, steg prosten Stålbom fram till katedern.

Han höjde nu sin malmrika stämma och framförde i några få men väl valda ord sitt och de församlades tack till mig, som, enligt hans eget uttryck, varit upphofvet till och själen i hela detta lika framgångsrika som förtjenstfulla företag.

Han lyckönskade på samma gång församlingens skola till det nya orgelharmonium, hvars inköp han visste

vara betryggadt.

Derpå räckte han mig handen.

De andre herremännen räckte mig äfven sin hand.

Patronen på Kalfås lemnade mig, på samma gång som han hviskade: »För mig och majoren», ett kuvert, hvilket sedan befans innehålla hela 25 kronor, således 100 gånger minimum.

Då majoren i sin tur tog afsked af mig, kramade han min hand och sade:

»Det var, tamfan, Chronschough, inte dåligt gjordt!»

Detta var ju inte just så väl valda ordalag, men jag är öfvertygad om, att det, enligt hans terminologi, var det högsta betyg han kunde gifva mig.

Snart voro alla »soiréebesökande» borta.

Endast gamle vännen Grönqvist och de små sångarne och sångarinnorna stannade qvar för att efter »arbetet» stärka sig med en kopp »kaffe med dopp», som min kära moder tillagat och framställt åt dem.

Barnen voro alla så glada öfver denna »aftonunderhållningen», att de knappast kunde sitta stilla och iakttaga bordskick.

Jag sjelf var ju lika så glad som de, hvarföre jag icke kunde gifva dem någon tillrättavisning.

Men när »gubben» Grönqvist fått sig en, som han uttryckte sig, »regäl konjaksgök», blef han så uppspelt, att jag måste hemsända barnen, för att de ej skulle få höra på alla hans befängdheter.

Då vi nu ändtligen blifvit ensamma, så skrattade vi åt honom, både han sjelf och jag så godt, som skrattas kan.

Han omtalade nemligen, att han i sin tillfälliga förvirring vid första numret varit nära deran att »dra till» med ännu befängdare saker än *»Stina»* såsom *»Rullan går»* och mera sådant.

Det var för kostligt!

Väl, att det gick, som det gick!

Men ingen har väl hastigare än han »knipit sin publik».

Sedan Grönqvist efter ännu en »gök» aflägsnat sig, förnöjd och munter som alltid, satte jag mig på bänken i den lilla verandan för att låta aftonvinden något svalka mina ännu brännande tinningar.

Då kom min kära moder och satte sig på bänken midt emot mig.

Hon hade naturligtvis varit med inne i salen och hört på både musiken och sången och föredraget.

Hon satt där nu en stund, tyst och allvarlig, och bara såg på mig.

Slutligen sade hon med visserligen mild, men något darrande röst:

»Skulle nu detta vara det rättaste viset att skaffa ihop medel till ett sådant ting som ett orgelverk att sjunga de heliga psalmerna till?»

Det var ju en underlig fråga.

Men jag bara teg, jag kände ju hennes oerhörda vördnad för de religiösa tingen.

»Det blef mer skoj af den usle klockaregubbens spel – jag gitte knappt att ta’n i hand, när han skulle åstad, kräket, – än hvad jag kunde stå ut med,» vidtog hon.

»Hade det inte varit för prostens skull, så hade jag gått ut ur salen.

Tvi, det usla lifvet!

Bära sig åt på det viset – spela polkettor och strunt vid ett sådant tillfälle och för ett sådant mål som att köpa en orgel att sjunga psalmer till.

Jag såg ju, att prosten såg allvarsammer ut, men han ville la inte låts om et – för de fina herrskaperna, kan veta, för till slut så grina’ han med – det kunde jag då inte begripa.

Men det tål att tänka på.

Det enda, som jag kunde hålla mig till, det var dina egna ord då i slutet af talet; dem lade jag på hjertat.

Och så undrar jag på, att inte prosten, när han hade sagt sina granna berömmelseord till dig, att han inte ville, vi skulle sluta hela tillställningen med en psalmevers sådan som Slutpsalmens siste och sjunde vers:

»Herre, signe du och råde».

Fast han ville la inte blanda ihop en psalmevers med det andra klabbet. Hm!»

Min moders förebråelser kunde ju hvarken träffa eller utmana mig.

Men det var sannerligen icke lätt att rycka min kära moder ur en föreställning, som hon sjelf en gång kommit till.

Efter en stunds betänkande sade jag dock:

»Kära mor, vi måste ju skilja mellan verldsliga och andeliga ting.

Men tror I, mor, att det inte kan vara Herran behagligt att låta verldsliga ting tjena de andeliga?

I sågen ju, att sjelfve prosten hade ingen anmärkning att göra.»

»Hvad?» utropade min moder. »Tror du inte, jag såg, hur svart han glodde på klockaresjanen, när han klämde till med polkettan, så tror du la, jag har mist min gode syn. Joho du, jag såg det med mina egna ögon.

Och det får hvarken du eller jag heder af, att du går och ställer till sådana tillställningar, hvarken af prosten eller af andra, som ha sitt vett i behåll, det är min tro.»

Jag ville ej längre disputera med henne, men det sade jag ändock:

»Jo, mor, det tror jag visst, att vi båda skola hafva heder af denna tillställningen, och det skolen I sjelf få se.»

Då såg hon länge allvarligt på mig och sade slutligen med af rörelse darrande röst:

»Den der sig upphöjer, han skall varda förnedrad, och den sig förnedrar, han skall varda upphöjd.

Käre son, bed till Gud, att han håller sin hand öfver dig och frälsar dig ifrån denna verldenes högfärd!»

Jag böjde ned mitt hufvud och teg.

Hon förfogade sig med långsamma steg in i köket och lemnade mig ensam.

Jag blef länge qvarsittande derute, begrundande min moders allvarliga ord.

En moders blick är skarpt genomskådande, då det är något, som gäller hennes käraste här på jorden, hennes eget barn.

Hade jag månne verkligen i mitt hjerta några syndiga anlag till sjelfviskhet, fåfänglighet, högmod?

Ja, men då hade jag åtminstone ej sjelf förstått det.

Jag hade, så vidt jag visste, sedan jag var barn, alltid gladt mig och tackat Gud för alla de framgångar, jag med rätt vunnit, med orätt visste jag mig intet hafva hvarken vunnit eller förlorat.

Jag hade hjelpt min vän och den behöfvande med hvad jag hade förmått.

Jag hade förlåtit mina ovänner, ehvad de hade gjort mig emot.

Jag hade sett Guds välsignelse i hvad jag företagit mig och jag hade tackat Gud derför nu som tillförene så natt som dag.

Inför Gud, den allrahögste, ville jag kasta mig som det ringaste stoft i den djupaste skuggan, men för hvem helst, det eljest vara månde, ville jag bära mitt hufvud högt, så länge jag med Guds hjelp kunde handla efter hans rätter.

Luthers lära är en sträng religion, och min moder är en sträng lutheran, äfven jag är lutheran.

Många vilja kalla denna lära för en högmodslära derföre, att en sträng lutheran ej vill närmare umgås med olika tänkande och på intet sätt med obotfärdiga syndare.

Men säger icke skriften med tydliga ord:

»I skolen icke draga i ok med de otrogna.»

»Kom nu in och ät qvällmat! Du får inte sitta därute längre och förkyla dig,» hörde jag min ömma moder ropa igenom den öppnade köksdörren.

Jag blef visserligen störd i min allvarliga tankegång af modersrösten, men på mig verkade den nu som alltid förr så underbart lugnande och välgörande, ty jag visste ju, huru min ömma moder aldrig ett ögonblick skulle kunna lefva och hafva sitt hjerta och sin sans i behåll, utan att tänka på mig, på min verldsliga och andliga välfärd.

Jag lydde min moder och kom in till henne i köket, men af inre rörelse förmådde jag ej ens att smaka den framsatta aftonmåltiden.

Min moder föll då i mina armar och sade under tårar:

»Du vet ju, att jag alltid vill dig väl!»

»Ja, moder,» svarade jag och smekte henne på den åldrade kinden.

Och så förenade sig tvenne hjertan i en innerlig gemensam bön till den Högste, att Han i sin nåd ville låta dem så fröjdas som sörja tillsammans genom hela lifvet ända till en salig död.

Det var slutet på den stora dagen.

ELFTE KAPITLET.
Prostens råd åt friaren.

Ett par dagar efter »soiréen» emottog jag ifrån redaktionen af Hallandskuriren ett bref med begäran, att jag måtte lemna ett referat öfver denna min aftonunderhållning, om hvilken ryktet redan spridt sig vidt ut öfver provinsen.

Jag gick naturligtvis gerna denna deras önskan till mötes och insände en utförlig beskrifning öfver »tillställningen».

I nästa nummer af tidningen var nu införd en längre notis, byggd på min redogörelse, under titel:

En enkel och anslående aftonunderhållning för ett allmännyttigt ändamål.

Redaktionen sparade alls icke på erkännande, och uppsatsen slutade med följande kärnord:

»Heder åt den unge läraren, som, vid sidan af det trägna och trogna dagsarbetet i skolans tjenst, velat offra sina fristunder och sin begåfning för sina församlingsbors höjande så i intellektuelt som i estetiskt hänseende i och för vinnandet af ett till hans elevers uppfostran så godt och nyttigt föremål som ett orgelharmonium. Och så framför allt heder åt församlingens vördade herde, som med råd och dåd befordrat och gynnat det vackra företaget.»

Vid mitt nästa besök hos prosten i och för redovisning af de vid aftonunderhållningen influtna medeln, sporde mig denne, om jag kände till, hvem som skrifvit referatet i tidningen.

»Jag meddelade honom då, att jag af redaktionen blifvit anmodad om inlemnande af en redogörelse för sjelfva arrangementen m. m.

Hedersomnämnandena etc. härflöto naturligtvis ifrån redaktionen sjelf, öfver hvilket prosten uttryckte sin stora tillfredsställelse.

Inkomsten uppgick, såsom prosten Stålbom redan i sitt afslutningstal anmärkt, till fullt upp – nu till betydligt mera, än hvad ett ordinärt orgelharmonium för skolbehofvet kostar.

Tack vare patron Bovéns hedersgåfva utgjorde summa summarum 114 kronor och 25 öre.

För 75 kronor kunde man hos en firma i Göteborg köpa ett dugande instrument; återstoden 39 kronor och 25 öre ansågo vi, prosten och jag böra användas till en pianostol, notböcker etc.

Emellertid hade jag denna gång ännu ett, för min egen person mycket vigtigare, ärende till min gamla lärare och välgörare, prosten.

Det gällde nemligen ingenting mer eller mindre än min giftermålsplan, hvilken jag nu, efter moget begrundande, ville anförtro honom för erhållande af hans visa råd.

Jag hade emellertid ändock liksom litet svårt för att framställa saken.

Prosten med sin stora människokännedom och sin vakna uppmärksamhet, såg tydligen, att jag hade något på hjertat, hvarföre han också helt välvilligt och uppmuntrande frågade mig, hvad det kunde vara.

Jag öppnade då mitt hjerta och omtalade för honom, att jag noga betänkt hans välvisa och hjertliga råd till mig att taga en af »landsens döttrar» till min äkta maka samt nämnde föremålet för min ömma böjelse.

Äfven underrättade jag honom om, att jag ännu ej hört mig för hvarken hos den tilltänkta eller hos hennes föräldrar, emedan jag först ville bedja om min vördade lärare och välgörare prostens råd i denna vigtiga sak.

Prosten gillade straxt mitt val.

Båda kontrahenternas ålder vore ju passande, och om detta förbund kunde man säga, att det var att gifta sig efter sitt stånd, hvilket är det allra vigtigaste vilkoret för ett lyckligt äktenskap.

Chronschough, som efter sina förhållanden innehade en bergad ställning, behöfde ej gifta sig för penningar, utan endast af ren kärlek; men förde hustrun penningar till huset, så kunde det ju aldrig skada, naturligtvis tvertom.

Chronschough hade gjort rätt i att ej förlofva sig i hemlighet eller utan föräldrarnes samtycke, ty sådant är en synd emot det sjette budet. Ja, det heter ju: »Fadrens välsignelse bygger barnens hus, men modrens bannor rifva det neder».

Han tystnade och satt där nu en stund tankfull och begrundande.

Derefter fortsatte han:

»Om en qvinna visar ömmare böjelser, skall man i början visserligen icke straxt uppmuntra henne, men å andra sidan icke stöta henne bort.

Om en ung man fattar böjelse för en ung qvinna i en passande familj, så skall han först handlägga saken inför Gud i allvarlig bön.

Derefter skall han dröja en vecka med sina besök i hennes hem.

Om han då märker, att böjelsen fortfar, så bör han resa till närmaste rätte lärare och samtala med honom om saken, och det är ju, hvad Chronschough nu har gjort, af egen rättfärdig böjelse.

Tillstyrker då denne, hvilket jag af allt hjerta vill och kan göra, så bör den unge mannen allvarligen samråda med sina föräldrar, här Chronschoughs moder, om ärendet.

Tillstyrka då äfven föräldrarna (här hon) och skulle efter ännu en veckas förlopp hans känslor ega oförminskad styrka, så bör han vända sig till föremålets föräldrar och med dem tala om saken.

Tillstyrka de då, så bör han likväl icke straxt rusa åstad, utan dröja ännu en veckas tid och allvarligen pröfva sitt hjerta.

Är han då fortfarande intagen af allvarlig andlig kärlek till föremålet, bör han gifva henne detta till känna.

Till en sådan förbindelse kan man hoppas, att den Högste gifver sin välsignelse.»

Med dessa varmhjertade och visa råd af min gamle lärare och välgörare, prosten, återvände jag hem.

TOLFTE KAPITLET.

Frieriet.

Jag använde nu hela veckan till begrundande af dessa, som jag tyckte, synnerligen visa råd, innan jag meddelade min kära moder något som helst om saken.

Under denna betänketid var jag äfven en gång i Boarp.

Jag kände då tydligt, att min sympati för den unga flickan var i ständig tillväxt, hvilket mycket gladde mig.

Lika glad var jag deröfver, att hon på flerahanda sätt lade i dagen sin sympati för mig.

Hela familjen framförde sitt tack till mig för den lyckade aftonunderhållningen och utbredde sig till och med vidt öfver det storartade bifall, som kommit mig till del.

Jag i min stad tackade för det vackra bidraget, 3 kronor, som f. d. nämndemannen och landstingsmannen förärat till orgelinköpet, en »skänkás», hvilken verkligen hedrade en danneman, som ju eljest stadigt så af princip som vana höll mycket på styfvern.

Mitt besök denna gång skedde dock ej på eget initiativ, utan hade jag blifvit ditbudad af nämndemannen sjelf för att biträda honom med skrifning i den mera omnämnda råsträngsfrågan i Boarps mosse.

Den skulle nu underställas Göta hofrätts pröfning och dom, sedan nämndemannen Petter Larsson för sin del ansett sig ej hafva fått »rätt» i häradsrätten.

Då jag ändtligen, efter mycket kif och mycken möda, hade klarat upp och ordnat till den gamle envise nämndemannen och landstingsmannens »egenhändiga» skrifvelse i mossfrågan, informerat, advocerat, korrigerat, interpunkterat etc., så kom han nu med ett nytt projekt till oöfverskådligt krångleri och apespel.

Han, Petter Larsson, hade nemligen med ständigt stigande förargelse sett, huru backstugusittare och andra fattighjon foro fram på hans utmarker, huru de oförsynt afplockade alla de läckra vilda bär, som der växte, utan att gifva den ringaste ersättning, ja, utan att ens fråga om tillåtelse.

Nu hade han som gårdsegare, i sin förmenta sårade rättskänsla och framför allt i sin öfversvallande förargelse häröfver, beslutat, att, om det så skulle vara hans sista lefnadsmål, försöka sätta en bom för denna obilliga plundring.

»Jaja,» sade jag. – »Men vår Svenska lag *förbjuder* ju icke fattigt folk att tillegna sig bär ute i skog och mark – annat är det med ollon och nötter,» invände jag derefter.

»Ollon och nötter!» utropade han. »Dem kunna de roa sig med att ta för mig – sådana har jag inga att freda.

Men hvad jag har, det är de grannaste krösen, som finnas i hela Glimminge socken, derute i mina kohagar, och dem vill jag ha i fred, ty de höra gården till.

Det skulle bli en årspeng, som förslog, den, om en kunde ackordera ut bärplockningen der.»

»Ja, men då det nu ej finnes någon lag, som fredar krösen, så –»

Han afbröt mig midt i meningen.

»Så ska vi ha en sådan lag!» ropade han, med af vrede darrande stämma. »Och,» fortsatte han, »nu skall Chronschough skrifva ut en proposition på lag och jag skall säga före, hvad han skall skrifva.

Sen så skall jag lemna skriften till vår riksdagsman och ha honom att göra den till sin motion i riksdagen, så skall det bli lag på det, jag säger, för rätt skall vara rätt i Sverges land.»

Jag kunde knappast låta bli att skratta åt den gode nämndemannens, om jag så får uttrycka mig, egoistiska förvillelse i denna egentligen humanitära fråga.

Jag sade:

»Men tänk, om riksdagsmannen i Bäckarp icke har några »krösen» att freda, om han sålunda kanske i denna fråga har andra åsigter angående den fattiges rätt, då tar han inte upp en sådan motion.»

»Gör han inte?» utropade gubben och nu var han rigtigt arg.

»Vi bönder hålla alltid ihop, när det gäller våra egna fördelar eller rättigheter, hvilket han vill säga, och det är väl ingen, som vill neka till, att vi bönder ha de mesta krösenen i hela Sverges land.

Och skulle något sådant, som jag aldrig tror, kunna hända, som att han, Bäckarpen, inte skulle vilja föra fram min motion, så lofvar jag, att jag skall visa honom, hvad han är för en karl att ha i riksdagen.

Då lofvar jag, att jag skall sätta dit en riksdagsman, som står på böndernas rätt och vill dem väl, om jag så sjelf skall ta an det kallet, för jag har sjelf varit erbjuden att bli riksdagsman många gånger om, men har aldrig kunnat slita mig ifrån mitt gårdsbruk, så roligt det än kunde ha varit att tillhopa med sådana bönder som Carl Ifvarsson, Liss Olof Larsson och A. P. Danielsson hjelpa till att styra Sverges öde.»

Derpå slog han handen i bordet.

Jag satt en stund tyst och beundrade hans storslagna sjelftillit och energi.

Men sedan sökte jag varligen på alla sätt, med både föreställningar och förmaningar, beveka honom att afstå ifrån denna »krösenmotion», som ju endast skulle göra honom, den gamle välaktade kommunal-, nämnde- och landstingsmannen till en narr – jag sade ut ordet – inför alla dem, som i vårt rike hålla på gamla häfden för våra allra fattigastes utkomst.

Hela mitt tal tjenade dock till alls ingen nytta.

Han blef bara allt argare på mig för mina motsägelser; ty på samma gång som han, i enlighet med bondens natur, var den allra störste tillvaratagare, utnyttjare och besparare af alla denna verldens håfvor, ja, af allt, intill dessa håfvors allra ringaste rester och affall, så var han också intill det obegränsade »infinitum» enveten – äfven det ett beståndande »epitet» på den Svenske bonden.

Nej, han skulle hafva allt så, som han ville hafva det – bära eller brista! – han skulle hafva skrifvet till ortens riksdagsman om denna propositionen i bärfrågan.

Hans »krösen» voro alltjemt för många och för goda att plockas bort af hvilken sjane eller sjana till fattighjon, som ville, utan så mycket som tack.

Det borde väl blifva hvar menniskas rätt att ta vara på hvad hon har på sin egen egendom, eljest eger hon väl snart ingenting. Och hvad skola vi då med Sveriges rikes lag?

Dermed sade han rent ut, att om jag ej ville, såsom jag förut gjort, hjelpa honom, här med propositionen, så skulle han antingen hjelpa sig sjelf (något som han, efter mitt vetande, ej dugde till) eller också taga länsman Humble eller dennes skrifvare till biträde vid skrifningen.

Jag kunde ju ej mot heder och samvete gå ifrån min åsigt, att fattigman här hade häfdens rätt.

Men nog får man erkänna, att detta var ett obehagligt »kasus» för mig.

Emellertid, hvad skulle jag egentligen göra i ett fall sådant som detta?

Han, med sin syn på tingen, kunde ju aldrig sätta sig in i, att jag, som inga »krösen» egde, skulle hafva skäl att opponera mig emot bönderna, som hade dylika och önskade att bevara dem.

Jag satt der nu tyst och reflekterade öfver situationen.

»Nå!» vidtog han efter en stund. »Hur skall det bli? Vill mäster skrifva?»

Och med ett halft ironiskt leende tillfogade han:

»Jag mins la godt, när mäster som liten och mästers mor och far också plockade krösen i mina marker. Men nu behöfver ju mäster inte längre tänka på sådana små fördelar.

Nå, skall mäster hjelpa mig med skrifningen eller inte, för skrifvas skall här? Det är ju inte Chronschough sjelf, det gäller, utan det är mig och alla med mig, som måste ha sin rättvisa vilja fram.»

Min tilltänkte svärfaders föga finkänsliga argument och hans ohejdeliga viljeuttryck förtogo mig nu både målet och, jag hade hardt när sagt, äfven tanke- och viljekraften.

Men småningom började jag dock åter att kunna öfvertänka saken.

Jag fann ju då, att jag i sjelfva verket ej alls hade med allmogens lingonaffärer att göra.

Och hvarföre skulle väl jag uppoffra några af mina privata intressen för en dylik »rikssak»?

Och tänk, om jag genom min opposition skulle behöfva svika flickan, ty faderns ja finge jag säkert aldrig, om jag i detta fallet nekade honom min tjenst.

Så slutligen: hvad skulle min gamle vän och lärare, min rådgifvare, prosten, säga, om han finge veta, att jag misslyckats på min giljaregång?

»Bäste nämndeman!» sade jag derföre till slut. »Jag skall nog se till, om tid och krafter etc. tillåta mig, att ordna detta aktstycke. Men jag vill vänligast anhålla om att få vänta några dagar för att närmare sätta mig in i förhållandena. Sedan skall jag komma hit och afsluta uppsatsen, under nämndemannens egen kontroll.»

»Ja, välkommen då!» sade nämndemannen med något mildare röst och räckte mig handen.

Jag tog med detsamma afsked af alla i huset.

Unga Nilla gaf mig en vänlig blick ur sina milda blå ögon. Gamle nämndemannen följde mig nu ända ut i gårdsporten.

På hemvägen tog jag mig en funderare öfver hvad, som denna dag händt mig.

Ett sådant trähufvud, som aldrig kan taga skäl, men en sådan jernvilja, som aldrig släpper sitt mål!

Trähufvud!

Jag kom härvid att tänka på min vän August Bondesons gamla visa om »Trähuet», som jag nu gnolade vägen fram.

Ain visa ja vell synga,

Som raint å grant e ny.
Hun hannlar om ain bonne
I Huelösa by.
För syng höpp,
För syng häj,
För syng tra la la la la!

Å ente e han tjöcker
Å ente e han smal;
Men han har konstitt hue
Å däfför e'n pau tal.

Å ente e de huet
Au kyd å ent' au bain
Å ente e't au pöttelair
Å ente e't au stain.

Män de e reditt hue,
För de e udau trä
Å sau bakstant å tölitt
De huet e la mä.

Å hor dai hanom vria,
Han vänner seg ijän,
För ingen vell han lya,
Ess uvän älla vän.

Å ärad e la käern,
De e dau vesst å sant,
För han har stadi velje,
Å huet e bakstant.

Å däfför skon I veda,
Att han e nämdaman,
Å näste gaung de väljes,
Så blir han riksdasman.

Å vell han bli nöt varre,
Han blir et vesst å sant,
För han har stadi velje,
Å huet e bakstant.
För syng höpp,
För syng häj,
För syng tra la la la la!

Den visan är precist, som om hon vore diktad om f. d. nämndemannen och landstingsmannen Petter Jönsson eller, som han i hvardagslag kallas, Fläbben i Boarp.

Emellertid kände jag mig ganska glad öfver, att jag, tack varo prostens visa råd, ej ännu invigt min kära moder i mina friareplaner.

Hon skulle aldrig komma till någon missräkning. Jag kunde nu göra, huru jag ville, utan tvång, jag både kunde skrifva och låta bli att skrifva denna »bärpropositionen» åt nämndemannen.

Till slut så tyckte jag dock, att det skulle vara nästan snöpligt, om en så obetydlig fråga som »krösen-lagen» skulle hafva något inflytande på min kärlekssaga, hvarföre jag ock redan före min hemkomst fattat mitt beslut att hjelpa nämndemannen i Boarp med hans skrifvelse till riksdagsmannen.

Jag kunde så mycket hellre göra detta, som ju hvarken jag sjelf eller f. d. nämndemannen och landstingsmannen hade något afgörande ord i frågan, utan tillkom detta riksdagens första och andra kammare.

Och så vidare – ville jag icke åtaga mig saken, så fans det alltid någon annan, mindre skrupulös person, som gerna ville skrifva för den rike bonden.

Antingen jag skref eller icke skref, så hade jag ju i alla fall intet beröm att vänta, ty det träffar endast motionären, ej heller något »hundsnus», ty nämndemannen hade allt för stor ambition för att inför riksdagsmannen ens antyda, att han »plöjt med en annans kalf».

Precis på åttonde dagen efter mitt besök hos prosten Stålbom bad jag, redan tidigt på morgonen, min moder om en stunds samtal.

Vi togo plats i det bästa rummet, »förmaket», der jag nu för henne högtidligen ville framställa mitt giftermålsförslag.

Knappt hade jag sagt mer än namnet på min »tilltänkta», innan min moder slog ihop sina händer med utropet:

»Herre, min skapare, trodde jag inte det!»

Hon föll mig om halsen och talade så en brusande ström af jublande ord om de tankar och planer för min lycka, hvilka prostens ord en gång väckt till lifs.

»Och så rik!» sade hon till slut. »Tror du, att du kan få henne?»

»Prosten har gillat mitt val,» svarade jag för att visa, hvilka vägar jag gått, »men ännu får jag afbida min tur. Ty nu ville jag först fråga, om I, min kära moder, gifven mig edert tillstånd till detta giftermål.»

»Ack ja!» sade hon.» Nämndemannens doter i Boarp!»

Hon kysste min mun och klappade mina kinder liksom i min barndom.

Jag gaf henne åter kyss på kyss och sade så i min glädje:

»Ja, då går jag snart dit och friar.»

»Gud gifve dig lycka till, min käre son!» svarade hon.

Väl hade jag väntat, att min giftoplan skulle vara efter hennes sinne, men aldrig hade jag trott, att den skulle kunnat väcka en sådan brinnande hänförelse hos henne, min allvarliga gamla moder, hvilken i sjelfva verket ej var någon beundrarinna af »Fläbben i Boarp», som hon så mången gång i enrum med mig gisslat så väl för hans kanske alltför stora närighet som för hans obetvingliga envishet.

Nu först låg emellertid hela fältet öppet för mig, ty utan min ömma moders bifall ville jag icke ens tänka på något giftermål.

Redan på eftermiddagen samma dag begaf jag mig bort till Boarp för att hjelpa nämndemannen med uppsättandet af ofvannämnda skrift till riksdagsmannen i Hakarp.

Jag träffade honom ute på gården, der han egenhändigt var sysselsatt med att smörja en fotsack.

»God dag!» helsade jag. »Nu är jag kommen för att skrifva lingonmotionen.»

»Välkommen då!» sade han vänligt, men såg tillika något skamsen ut, troligen af samvetsskäl öfver sina mindre väl valda och föga modesta ord till mig vid vårt förra sammanträde.

»Jaja, det skall mäster inte heller ha gjort för intet,» tillade han sedan.

»Det låter ju godt!» tänkte jag för mig sjelf och skakade trofast hans hand, hvarefter vi på hans förslag straxt förfogade oss in i den lilla kammaren till vänster i förstugan och placerade oss vid fönsterbordet, der vi ostörda kunde få uppsätta våra handlingar.

Nämndemannen öppnade högtidligt klaffen till sin byrå samt framtog bläck, penna och papper.

Derpå började jag, under en mängd välbehöfliga korrigeringar af gubbens diktamen, att nedskrifva nämnda proposition om laga förbud för obehöriga, eho det vara månde, att i annans skog och mark plocka vilda bär.

Visserligen hade jag under de föregående dagarna noggrant genomtänkt formuleringen af denna famösa handling, men jag hade alls icke fixerat något på papperat, alldenstund jag ville visa gamle f. d. nämndemannen och landstingsmannen den artigheten, att han sjelf i första hand fick uttrycka, hurudan han ville hafva henne.

Säkert är emellertid, att detta aktstycke, utan mina rättelser, äfven i formelt hänseende skulle blifvit ett oting.

Men innan toddibrickan kom in på bordet, låg handlingen der fix och färdig och till f. d. nämndemannen och landstingsmannens fullkomliga stora belåtenhet.

Han tecknade sjelf sitt namn inunder dokumentet, men anmodade mig att på kuvertet skrifva utanskriften till riksdagsmannen Bengt Carlsson i Hakarp.

Innan jag fick lemna stället, fördes jag äfven nu till bords att spisa aftonmål.

Derunder hade jag, till lön för all möda och besvär, nöjet att få utbyta några hjertliga ord med den unga dottern på stället, hvilken allt mer och mer tillvann sig mitt behag.

Så förgick åter en vecka.

Det var en allvarsdag, som nu kom, ty det var på denna, som jag, enligt prostens råd, skulle »vända mig till föremålets föräldrar och med dem tala om saken».

Jag gjorde för detta besök anspråkslöst nog ingen serskild affär af min klädsel, utan gick i min vanliga enkla, men snygga hvardagsdrägt bort till Boarp, der jag, liksom om lyckan på ett alldeles utomordentligt sätt velat gynna mig, träffade föräldrarna ensamma hemma.

Jag blef mycket vänligt emottagen.

Och då vi nu voro ensamma der i stugan, så bad jag att med dem en stund få tala i enrum.

De båda gamla sågo med frågande blickar än på mig och än på hvarandra och syntes tydligen undra på hvad som komma skulle.

Gumman steg emellertid upp, gick bort och stängde köksdörren, som hon hade haft öppen för att kunna

tillse, att pigorna gjorde någon nytta den stund, hon var inne i stugan, hvarpå hon lade kroken på dörren, på det att vi under vårt samtal ej skulle blifva störda från det hållet.

Sedan hon åter hade intagit sin plats, framförde jag mitt ärende och tillsporde dem i allvarliga och högtidliga ordalag, om jag kunde hysa något hopp om att, med deras medgifvande, till altaret få föra deras dotter Nilla såsom min brud.

Då de under en lång stund på min hofsamma fråga ej svarade ett ord, utan endast sutto der helt allvarsamma och storstirrade mig i ansigtet, så ansåg jag mig böra något redogöra för min sociala och ekonomiska ställning.

Jag sade:

»En folkskollärares ställning i samhället borde väl bli tillräckligt ansedd numera, sedan lärarekallet öfvergått från krymplingar och orkeslösa, utgamla skräddare, afskedade båtsmän o. s. v., och till unga friska personer, serskildt utbildade vid statens egna läroanstalter.

Jag hoppas derföre, att i framtiden skall ingen medborgerlig förtjenst kunna förvägras en Svensk folkskollärare på grund af hans sociala ställning.

Hvad förmögenhetsvilkoren beträffar, kan ju för en nybörjare som mig ej vara tal om stora håfvor; men det är godt för mig att kunna säga, det jag, tack vare min kära moders villiga uppoffringar under hela min studietid, befinner mig vara utan skulder.

Min årsinkomst, d. v. s. lönen, är visserligen ännu ej så stor, att jag kan göra anspråk på den högsta medborgerliga utmärkelsen, att blifva riksdagsman, men den dagen och den stunden torde för oss lärare icke vara långt aflägsen, då vi genom obrytlig viljekraft och energi genom statens eget rättmätiga bistånd kämpat oss fram äfven till den inkomst, som svarar emot en sådan utmärkelse.

Men min årslön är dock för närvarande icke sämre, än att den, med sparsamhet och omtanka, bör kunna räcka för underhållet af en familj.

Dertill har jag min fria bostad.

Och så till sist vet jag ju, att jag i min ömma, trofasta moder, hvars enda barn jag är, har det säkraste stöd.»

Efter ännu ett långt begrundande, gjorde nämndemannen ändtligen, fast halft skyggt, den frågan:

»Har han sagt nånting till vår doter?»

»Nej!» svarade jag. »Det skulle ju aldrig kunna hända mig, att jag till henne sade ett enda ord om denna sak, innan jag af Eder sjelfva, I föräldrar, hade hört eder åsigt om och edert samtycke till ett dylikt förbund.»

Gumman inföll nu:

»Ja,» sade hon, »han vet väl, att Nilla har förut varit förlofvad med honom, Sven Jönsson på Lyngen, det var ju då på sista tiden, som Chronschough låg i Göteborg och läste.

Men han hållde sig, som vi veta, inte bättre, som han skulle gjort och som en bra och rik fars son alltid borde göra, än han måtte in för rätten och blef utskämd och skulle plikta för slagsmål, och det blef så kedsamt, så att han fick ge sig ut till sjös, och förlofningen blef uppslagen.

Men fast det är så länge, sen hon fick göra slut och han fick ge sig i väg, och fast han inte, så vidt som vi veta, har skrifvit en rad hit till huset under hela tiden, så tror jag ändå, att hon går och tänker på honom, för

de voro då så kära i hvarandra i alla tider, dessa barnen, och de skulle då passat så innerligt väl ihop, för bondebarn åt bondebarn – de passa bäst ihop.

Och jag ser till och med ibland, när hon får syn på nån liten sak, som hon längesen har fått af heren, så kommer der så gerna fram en liten tår i hennes ögon.»

»Å, hon ska la så den onde inte behöfva fälla några tårar för den skojaren,» afbröt nämndemannen.

»Han bar sig åt som ett svin, han var led och han var hätsk, och sådana kan jag inte lida i min slägt, och sitt slutpass har han fått här i huset.

Så, hvad det anbelangar, så skulle det la ingenting vara i vägen för att ta an en ny friare till dägan.

Men vi kunna ju ta oss en veckas betänketid, sen vi nu ha fått veta, hur allt står till. Kom då hit, mäster, så kunna vi talas vid!»

»Jag tackar,» sade jag. »Så hade jag sjelf kunnat tänka mig svaret. Och under inga förhållanden skulle jag vilja tala med Er dotter, innan I sjelfva noga och väl öfvertänkt och öfverlagt, om I viljen gifva mig henne till maka.

Således för att ej behöfva oroa henne, torden I sjelfva först gifva mig svar på min fråga, innan hvarken I eller jag på något sätt underrätta henne derom. Detta är min bön.»

Mitt manliga och höfviska uppträdande vid denna högtidliga akt gjorde tydligen ett mycket godt intyck på de båda föräldrarna.

Jag ville intet inpass göra vid deras historier om Sven på Lyngen, alla dessa voro ju kända saker i orten, utan hörde allvarlig och stillatigande på deras tal.

När jag slutligen räckte dem handen till afsked, så önskade de mig välkommen igen och tackade mig uttryckligen för den heder, jag bevisat deras hus.

På detta sätt kunde jag ju ännu tillsvidare något så när vara nöjd med besöket och svaret hos »föremålets» föräldrar, det var åtminstone icke något rent afslag.

Då jag kom hem på gården, var min ömma moder mig genast till mötes.

»Nå, hur gick det?» sporde hon, nyfiken.

»Jo,» svarade jag. »De gamle begärde en veckas betänketid – de ha ju haft bara oro och bekymmer för hennes gamla giftermålsplaner förut.»

»Jaja, jaja, det kunde jag la tro, att det skulle låta på det viset,» mente hon.

»Kanske har det stinna Boarpsfolket ännu inte lärt sig att skilja på den lille Johannes på Krontorpet och skolläraren John Chronschough, för sådana äro bönderna, när de skola bedöma bya barn. Det fins inte anedrygare folk till än bönder. – Men de voro la höfliga?»

Jag bestyrkte, att de varit både höfliga och hyggliga och hederliga emot mig.

»Det var roligt det,» sade hon belåten och drog mig med in i »förmaket», der hon rustat till med kaffe och dopp för att välkomna mig.

Denna veckan blef förfärligt lång för mig.

Jag gick der och väntade dag för dag, att den skulle taga en ända. Men den ene dagen syntes mig längre än den andre, till slut räknade jag timmarne.

Under tiden hade jag godt tillfälle till att ransaka mig sjelf och mina känslor för den utvalda och jag fann då, att jag ej hade öfverskattat mitt tycke för henne, utan gerna ville genom alla lifvets vexlingar, ja, intill min bleka död stå stödjande och tröstande vid hennes sida.

Jag bad till den Högste många varma böner, att Han, om det nu var Hans nådiga vilja, måtte böja hennes sinne till mig, så att vi kunde lefva ett långt samlif till Hans ära och vår egen lycka.

På den bestämda dagen, som var en fredag, drog jag på mig min »bondskjul», som min goda moder ännu alltjemt så rörande ironiskt benämnde densamme, och förfogade mig ut på väg till Boarp.

Min moder bad brinnande böner för min välgång; jag såg det igenom fönstret på hennes andäktiga ansikte och de hopknäppta händerna, som under hennes haka hvilade på fönsterbrädet.

Då jag kom fram till stället, tog gamle f. d. nämndemannen och landstingsmannen värdigt emot mig redan utanför porten och förde mig så in i stugan, der äfven »nämndemansmor» tagit plats.

Efter helsningarna, sade nämndemannen:

»Vi begge gamla ha lagt råd om den vigtiga saken och äro nu begge ense om att lemna vårt bifall till en äkta kristelig förening emellan Chronschough och vår enda kära doter, Nilla.»

»Ja, det äro vi,» bekräftade nämndemansmor. »Men nu gäller det, hvad Nilla sjelf säger. Vi ha, som Chronschoughs önskan var, inte talt med henne, utan det får han nu sjelf göra.»

Jag tog båda i hand och tackade dem uppriqtigt.

Båda de gamla hade så fin takt, att de sjelfmant lemnade stugan för att låta sin dotter stiga in till mig för ett enskildt samtal.

Då Nilla kommit väl in och stängt dörren, steg jag upp ur stolen, i hvilken jag tagit min plats, och bugade mig för henne.

Hon gick rakt fram emot mig och räckte mig sin hand.

»Kära Chronschough!» sade hon nu, med af känsla vibrerande röst och en stor tår i hvardera ögonvrån.

»Jag kan nog förstå, fast jag ingenting egentligen vet, i hvad ärende Chronschough kommit hit i dag, för det glimtar alltid fram något af det, som uppfyller en människas hjerta.

Chronschough vet ju, att jag haft ett gammalt tycke, som jag har haft och ständigt har så svårt för att glömma.

Jag har inte hört något hvarken ifrån honom eller om honom på hela tre år, så jag vet inte en gång, om han lefver.»

Härvid föll hon i gråt.

»Lefver!» sade hon nu omigen.

»Ja, lefver han, så kan jag aldrig gifta mig med någon annan.

Men – skulle här komma ett budskap om, att han är borta ur lifvet, då skulle jag kanske kunna tänka på

Chronschough.

Men lofva mig ändå, att vi i alla fall äro vänner!»

Jag lofvade henne detta och tryckte hennes hand samt skulle gerna velat ridderligt fört den till mina läppar, om jag dertill känt någon rätt.

Derpå gick hon tillbaka ut i köket.

Jag hade sålunda, utan att ens behöfva framställa en fråga, af min »tilltänkta» fått ett, närmast preciseradt, undvikande svar.

Men jag kunde dock trösta mig med, att hon, »föremålet» för min tanke och sträfvan, i allt varit värdig mitt tycke, denna herrliga ungmö, som till följe af sitt hjertas oförbränneliga trofasthet, kunde försaka en giftermålskandidat, hvilken af hennes föräldrar befunnits fullt antaglig.

Jag satt der nu en stund helt stilla i mina betraktelser, medan jag inväntade de gamlas återinträde.

Slutligen kommo de tyst instultandes; jag kunde af deras utseende ej döma, om de voro ledsna eller – glada.

Af dottern hade de redan fått höra utgången.

De mente på, att hon ej kunnat stanna inne, för hon hade, som nämndemansmor uttryckte sig, funnit detta tillfället så »rörligt», att hon måste ge sig ut i luften för att komma till rätta och ro med sig sjelf.

Pekande på möjligheterna i framtiden, sökte de med många vänliga ord att uppmuntra mig och uttryckte som sin hjertligaste önskan, att jag alltid skulle känna mig som hemma uti deras hus.

Jag steg nu upp och tackade för all deras välvilja.

Nämndemannen ville då till sist bjuda på konjak, som han framtagit för detta högtidliga tillfälle; men jag betackade mig och bad halft skämtsamt att få vänta med den skålen till en annan gång, då den kanske komme att smaka mig bättre.

Då jag nalkades skolhuset, kände jag mig nästan litet blyg och snopen, och då nu i förstugudörren min ömma moder visade sitt strålande ansigte, med ett gladt »Gratulerar!» på sina läppar, då gaf jag henne hastigt med båda händerna ett tecken till tystnad, ehuru jag ej såg eller visste om någon, som skulle kunnat hört hennes utrop.

Min moders ansigte mulnade. Men hon sade ej ett ord. Hon endast stängde dörren till förstugan, för att vi ej skulle blifva störda af främmande menniskor.

Från soffan i »förmaksrummet», der jag fann ett kaffebord dukadt för mitt mottagande vid hemkomsten, fick jag nu för min moder, som stod der framför mig, med händerna i sidorna, undrande och spörjande, redogöra för allt, hvad som rörde hela mitt frieri, från inhemtandet af prostens råd, hvilka de voro och huru jag följt dem, allt intill slutet, jag menar resultatet.

När jag tystnade, räckte min moder fram sina armar och knöt händerna:

»Strunta i allt detdärna!» sade hon.

»Du får inte gå som en sjane der längre!

Den dägan bara väntar på sin rare here, Sven. Och inte behöfver la du, såpass karl som du är, gå der som en

»veckarie», du, som kan få en för hvar finger, vore det så den finaste mamsell.

Men ser du, bönder ä bönder! Och jag känner Fläbbens i Boarp förr än i dag. Kanske de storaktiga föräldrarna ändå tyckte, att du inte var god nog, fast de ströko dig på ryggen, men de läto flickan afgöra saken.

Nej, du skulle härvidlag gjort, som du förr brukte göra, du skulle begärt råd af mig, din mor, då skulle jag bara sagt:

»Du ska gå till flickan först!»

Då så hade du sluppit ifrån allt detta härna springandet och laskandet och fjeskandet och då så hade inte heller prosten behöft att ha vär af detta frieriet, för det, tycker jag på mitt vis, kunde varit onödigt.

En skall vara ärlig och rättsinnig här i verlden, men en skall också vara klok, och det är jag, för jag är gammal, och det blir la du också, om du får lefva.

Se så då! Nu ta vi oss en kopp godt kaffe att skölja ner förtreten med.»

Dermed gick hon ut efter kaffekitteln på köksspiseln.

»O, du ömma moder!» tänkte jag då. »Du är mycket klokare än både jag och sjelfve prosten.»

TRETTONDE KAPITLET.
Olycksfågeln.

Alltifrån början vänjde jag mig vid att betrakta Nillas artiga modifikation af ett äktenskapslöfte till mig lika mycket värdt som ett komplett afslag; ty hon kände lika visst som jag sjelf mitt gamla ordspråk: »Ondt krut förgås inte så lätt».

Jag kunde godt »gifvit mig rackaren i våld» på det, att inom en ej alltför aflägsen framtid, ja, kanske före denna sommars förlopp skulle jag få (»nöjet») att se »matrosen» Sven Jönssons »sjömansriggning»: blankskinsmössa, blankskinsskor, hvita byxor, röd skjorta och blå jacka, här på Glimmingehållet, och med honom »spankulerande» här i trakten, voro det nog utan tvifvel bäst och nyttigast att ej vara fästman till hans f. d. fästmö.

Jag sökte derföre att leda mina intressen och känslor in på andra banor och lyckades snart ganska väl härutinnan.

Framför allt annat fick jag i det nu ifrån Göteborg till skolhuset ankomna orgelharmoniet – det kostade hela 100 kronor, så att det blef dyrare, än hvad jag beräknat, och följaktligen fans der ej mycket kvar till pianostol, noter o. s. v. – i detta instrument, som till alla delar var af en utmärkt konstruktion och af en förträfflig beskaffenhet, fick jag den yppersta afledning för mina återkommande kärleksgruelser och en ny fläkt af lifvets lycka. Nu skulle jag snart hafva beredt mig till min organistexamen – äregirigheten lär ju vara en god läkare för hjertesår.

Äfvenså inträdde nu, en vecka före midsommar, sommarferierna, med sin lockelse att långt bort ifrån den qvafva skolsalen i Guds stora fria natur få dväljas vid elfvar, på berg och i dalar.

Jag tog också min fulla portion af denna stora gudomliga fördel.

*

Till midsommarafton hade redan långt förut ett litet valdt sällskap af traktens ungdom, deribland äfven Nilla i Boarp och jag sjelf, kommit öfverens om att göra en utflygt i det gröna, här till de ljufliga lunderna söder om färjestaden vid Storån, mellan hvilka mot öster fortlöper den mest förtjusande lilla bäckdal, som jag sjelf gifvit namnet »Visperdalen», men allmogen omdöpt till ett för densamma begripligare nemligen Vispedalen, emedan folket vid sina utflygter dit sammastädes vid trädens saftid af de der växande små björkarna pläga skära qvistar, hvilka sedan skalas och hopbindas till vispar.

Nu hyste jag nog i början, så snart efter mitt, jag kan ju nästan säga så godt som vissa, nya skeppsbrott på kärlekens ocean, litet betänkligheter för att komma burdus ut ibland den öfriga ungdomen.

Det kunde ju hända, trots min och Boarpsfolkets sjelfbjudna tystlåtenhet, att dock något dunstat ut i Boarp, ty mina på sista tiden täta besök derstädes kunde ju lätt missuppfattas, – höll jag på att skrifva, ja, då »missuppfattas rätt» – af tjenarne, där isynnerhet af pigorna på gården, hvilka ju alltid hafva ögon som höken och öron såsom fläder- eller, som den numera skrifves fladdermusen.

Till slut bestämde jag mig emellertid för att infinna mig på mötesplatsen, det skulle ju kanske ha sett fegt ut att uteblifva derifrån, och jag ville nu der uppträda så tryggt och nonchalant, som om ingenting inträffat.

Då jag på eftermiddagen anlände dit, voro alla samlade.

Ynglingarne voro ute i småskogen och skuro björkris och flickorna sutto på marken i en ring och skalade samt hopbundo qvistarne.

Jag gjorde min komplimang för flickorna där i ringen och stannade helt frankt på det ställe, der Nilla satt, hvarpå jag slog mig ned och började hjelpa henne med barkafskalningen, hvilken numera ej gick så lätt som tidigare, i sjelfva löfsprickningen.

Sjelf lät jag rakt ingenting märka af den kris, jag så nyligen genomgått, Nilla kanske ännu mindre, så att hon nästan såg mig ut, som om hon aldrig haft ens en allvarlig tanke på min person. Ja, hon till och med stojade och skrattade värst ibland alla flickorna, som dock voro glada och friska allihop.

Äfven jag sjelf fick verklig »elektris» i kroppen och skämtade och skrattade med. Men ej kunde jag dock, äfven efter den längsta exercis, uppnå ett så mästerligt »komediantskap», som denna lilla bondflicka af naturen besatt.

Som jag nu satt där och af pur artighet ej vände mina ögon åt något annat än hennes flinka händer och prydliga arbete, så utropar hon, som oaktadt sin sysselsättning haft tillfälle att kasta ögonen åt andra håll:

»Se, hvad är det för en stor hvit fågel, som kommer hitflygande!?»

Alla vände sig, så att de fingo syn på den stora hvita fågeln, som kom flygande rakt fram emot oss och satte sig i en liten buske tätt invid det ställe, der vi sutto.

Innan jag hunnit blifva färdig med svaret, frågade Nilla:

»År det inte en sådan der, som de kalla för kakagoja?»

Jag log för mig sjelf och kunde naturligtvis ej låta bli att något kritisera detta nya namnet.

»Nej,» sade jag, »kakagoja», det är minst sagdt ett kuriöst namn – den fågeln tillhör papegojorna och heter kakadora.

Den har, som vi kunna se, till arttecken en guldgul fjäderkam – se, nu spänner hon upp den! Och hon har

troligtvis flugit ut ur något menageri eller dylikt, som gästar staden, samt rymt efter elfven och hit bort till dessa trakter, eljest vet jag ej, hvarifrån hon skulle hafva kommit; ty sådana praktfulla fåglar finnas icke vilda i vårt land.

Hon har sin härstamning långt bortifrån de Ostindiska öarna,» roade det mig att tillägga för att gifva dem ett prof på mina kunskaper i zoologi.

Kakadoran satt der nu på sin buskgren och såg med ett snålt öga i sender ned på folket.

Då tog Nilla, hvilken, liksom af någon hemlig dragningskraft, alltifrån första ögonblicket funnit ett stort intresse för den vackra fågeln, fram en hvetebulle ur sin ficka och räckte den mot kakadoran.

Denna skrek nu, till allas förundran, sjelf sitt namn »Dora», flög ned af grenen och på Nillas utsträckta arm, för att komma åt den i hennes hand befintliga bullen.

Men då blef Nilla dels för »gojans» förmåga att tala och dels för hennes hvassa klor, som hon kände i sin arm, så häpen och förfärad, att hon släppte bullen och strök till fågeln med handen, så att han skulle fara af hennes arm.

Fågeln höll sig emellertid fast och blef nu ilsken samt högg näbbet i flickans handveck, så att röda blodet sipprade fram.

Nilla skrek högt af smärta, föll så till marken och svimmade af.

Men kakadoran hängde allt fortfarande qvar i hennes hand.

Jag skyndade till och sökte att bryta upp näbbet, men det lyckades mig ej, utan fågeln blef endast alltmera ursinnig, skrek doft, flaxade med vingarna och klämde ihop sitt kraftiga näbb allt hårdare.

Enär jag ej rustat mig med något vapen, visste jag mig ingen annan råd, än att jag med min venstra fot makade det alltjemt qvarhängande, illa uppfostrade djuret åt sidan och stampade till det med högra skosulan, så att det krasade i benstommen och kroppen blef platt.

Nu var ändtligen det eländiga odjuret oskadliggjordt. Men ända in i sista dödsryckningarna borrade det den hvassa öfverkroken på näbbet allt krampaktigare och djupare fast i den arma flickans mjuka hand.

Ynglingarne hade vid Nillas, papegojans och de andra flickornas skrik kommit fram ur buskarne för att se, hvad som var å färde.

Vid denna egendomliga syn stodo de nu här, alla nästan lika bleka som den afsvimmade flickan, dessa morska »hallingapågar», som aldrig ett ögonblick skulle skytt för att klappa till hvem som helst med näfven, om det hade gällt karlar, men som inte för sin eviga död och pina skulle trott sig till att ens peka på denne underlige, ilskne, främmande fågeln.

Sedan döden ändtligen inträdt, måste jag med en knif, som jag fick låna utaf en bland ynglingarne, bända upp det ännu qvarsittande näbbet. Ingen annan vågade göra något sådant ingrepp. Det såg alldeles ut, som om »hallingapågarna» trodde, att djuret var både förtrolladt och förgiftadt. Och flickorna voro flera gånger deran att svimma, när de sågo blodet rinna.

Nu fick jag med en spann, som flickorna medhaft att hemta kaffevatten uti, skynda ned till bäcken efter vatten, hvarmed jag sköljde och rensade såret, och med tillhjelp af min näsduk baddade jag på hennes hjessa, tills hon omsider efter denna omvårdnad åter kom till sansen.

Med Nillas hvita näsduk lade jag ett förband om den skadade handen, så att vi hade glädjen att ej se någon ytterligare blödning.

Jag ansåg mig nu hafva gjort en god läkaregerning.

Nilla tackade mig hjertligt och så äfven de andra, af hvilka många gåfvo mig berömmande ord för min tilltagsenhet och skicklighet.

Detta äfventyr kom ju emellertid som en stor, jag kan säga fatal, missräkning för vårt väntade nöje. Det var knappt, att vi numera kunde gifva oss tid att koka oss en panna kaffe för att dermed något stärka först och främst den blesserade och så äfven oss andra efter den stora sinnesrörelse, vi öfverstått, skam vare det fördömda, befjedrade odjuret.

Vi nedlade »fågelkadavret» under en större sten, på det att det aldrig mera skulle komma till synes.

Om dans och sång i den sköna Visperdalen blef det naturligtvis vid detta tillfälle intet att referera, vi hunno ej ens med så mycket, som den eljest obligatoriska: *»Du undersköna dal, o säg»,* utan, medtagande våra vispar och vispqvistar samt den så litet till heders komna provianten eller matsäckarna, begåfvo vi oss upp till Glimminge byhage, der majträdet eller majstången i afton skulle uppställas.

Der skulle vi taga afsked och skiljas, och derifrån följde alla, som bodde på något så när samma håll, den skadade Nilla hem.

Så tidigt hade då säkert aldrig något lustsökande sällskap kommit tillbaka från ett »vispagille» i den undersköna Visperdalen och detta nu endast för den usla olycksfågelns usla grasserande.

Jag skulle med detta minne aldrig vilja ega en kakadora. Jag kan aldrig mera med nöje se en sådan.

FJORTONDE KAPITLET.
Adjö, min drömda lycka!

Den andra dagen, midsommardagen, såg jag vid gudstjensten i Glimminge kyrka af Boarpsfolket, som i alla tider varit kändt för sin exemplariska kyrksamhet, endast de begge gamla representerade i sina respektive stolar; af unga Nilla syntes ej en skymt, hvarföre jag antog, att hon nödgats stanna hemma för att sköta sin »blessyr».

Då jag, efter gudstjenstens slut, derute på kyrkogården sammanträffade med nämndemannen och hans hustru, erhöll jag också bekräftelse på riktigheten af mitt antagande.

»Ja, det var ett faseligt ledt djur, den derne arge roffågeln, som for på vår stackars Nilla då i går, det var ju, som om han rent hade blifvit ditskickad af sjelfve skotter,» sade nämndemannen. »Det är väl, att vi inte bruka afla upp sådana här i Sverge, för då skulle det inte vara roligt att ha dem i hvar dansehage.»

»Ja,» svarade jag, »och jag skulle önska se den kanalje, som, utan att uppfostra ett sådant djur till dygd och goda seder, af bara vårdslöshet låter det komma ut till förfång för menniskors barn; ty frivilligt låter ingen menniska en sådan fågel flyga sin kos, dertill äro de allt för dyra. Men den borde i alla fulla fall få veta, hvar David köpte ölet, han skulle åtminstone stämmas.»

»Ja, det borde han,» tyckte äfven nämndemannen. »Men jag har aldrig läst någonstädes i lagboken något om eller mot papegojor, så att det vore kanske bättre att ge missgerningsmannen ett regält kok stryk, det säger jag på min gamla hallingatro.»

Och fast han kom så här direkte ur kyrkan, så var han riktigt arg nu, när han fortsatte:

»Ja, tvi, mäster kan aldrig tro, hvad den stackars dägan har haft för en natt. Det värkte i hennes näfve, så hon fick inte en blund i sina ögon så lång natten var, utan bara låg der och jemrade sig och skrek.

Han skulle ju till att börja med sett så tammer ut, denne fågeln, så han kom och satte sig på hennes arm, och så kunde den attan haken ge sig till att bita på det viset, så en kunde be Vår herre miskunda sig öfver en.»

Jag följde de gamla allt längre och längre fram åt Boarpshållet.

Då vi kommo till det ställe, der Boarps gårdsväg viker af ifrån den allmänna landsvägen, ville jag nu taga afsked af dem.

Men se, det stämde alls icke med den goda nämndemannens afsigter, utan trugade han mig med dit fram till stället för att blifva »fägnad», som han utlät sig, ofvanpå kyrkobesöket.

Men hade jag i allra ringaste mon kunnat ana, hvilken syn, som der i hemmet väntade mig, så hade jag, så visst som jag lefver, aldrig i verlden följt med dit, om jag ock såsom en sjane skulle sprungit ifrån dem.

Det riktigt äcklar mig ännu, då jag någon gång råkar att tänka på det.

Döm nemligen om de gamlas häpnad och om min, nästan så att säga, fasa, då värden öppnade stugudörren och bad mig stiga in!

Derinne på soffan vid främre långväggen sutto tvenne personer.

Det var unga Nilla och en sjömansklädd ung man, som samspråkade i all förtrolighet.

Och hvem tror man väl, att han var?

Jo, det var ingen mer eller mindre än sjelfve Sven Jönsson på Lyngen, som nu kommit tillbaka ifrån sin treåriga långresa på sjön och nu, såsom det ju klart syntes, var fix och färdig att återinträda i sina fri- och rättigheter här på stället.

På bordet framför soffan stodo uppradade i snäckprydda ramställ tvenne sådana förstorade färglagda porträtt, som Kinafarare bruka hemföra, det ena föreställande den unga Nilla och det andra Sven Jönsson sjelf.

Midt emellan dessa begge »taflor» tronade i stabilt läge uti en tom cigarrlåda ett kolossalt strutsägg, och på de båda flankerna stodo till höger en liten Japanesisk miniatyrbyrå med skinande blanka knappar och beslag och till venster en s. k. orientalisk huka eller rökpipa.

Vi, som nu kommo derin i stugan, stodo der en längre stund likasom slagna med lamhet och »dumbhet» och bara, bara tittade, ja, stirrbligade än på paret i soffan och än på de å bordet uppställda prydnadstingen.

Nilla satt der, äfven hon orörlig som en bild, och bara stirrade på oss.

Men Sven steg nu hurtigt upp och kom så och räckte de gamla handen, hvilken ju dessa, som voro far och mor på stället, värden och värdinnan, ej till husets skam kunde stöta bort, utan mottogo de den med ett menadt eller icke menadt:

»Välkommen hem!»

»Tack för det!» sade han och ruskade med kraft deras gamla händer.

»Nu så kommer jag hem som gäfvare karl, än när jag drog ut, och nu så kan jag betala plikten för mig, utan att behöfva bynka min far om hjelp.»

Dermed löste han af sig sin svångrem, som utgjordes af ett tjockt, bredt, dubbelt läderbälte, tungt af myntadt guld, öppnade det mekaniska låset och lät en lång orm af glimmande och klingande pund sterling slingra sig ut på bordet.

»Här sen I, hvad jag tjent under min treåriga resa!» sade han och ordnade till ormen något, der den bildats ojemnt.

Ögonen glimmade i skallen på både gubben och gumman, när de tittade på allt detta myckna guldet, som de aldrig tycktes kunna se sig mätta på, och förhållandet med unga Nilla tycktes ungefär vara detsamma.

Den gamle nämndemannen, som aldrig sett så många guldmynt, kunde slutligen ej återhålla ett utrop:

»Det var bra!» sade han andäktigt och slog Sven på axeln.

Att jag kände mig grundstukad vid detta Sven Jönssons stolta, röfvaraktiga sätt att uppträda, det faller sig alldeles af sig sjelft.

Jag önskade mig sannerligen så långt, som dit vägen tryter, blott jag sluppit ifrån detta här uppträdet, som jag vill kalla det.

Han hade ej det ringaste grand af försynthet, denne sjöröfvaren, Sven –ja, ej ens så mycket, att han bevärdigade min person med en blick! –utan han gick bara på, liksom om jag aldrig existerat der i rummet.

»Jag vill nu säga er, att jag har allt frågat er Nilla, om hon vill ta mig till godo igen, och hon har svarat ja för sin egen del, om I, mor och far, viljen gå med in på detsamma.

Och här sen I nu, hur jag har nyttjat min tid derute i vida verlden för att kunna trygga vår lycka!» sade han och slog flata handen på guldormen, så att de »gula fjällen», de hoppade och klingade där på bordet.

»Der ligger allt så pass, så jag vet, att jag kan köpa mig ett eget ställe, der jag och Nilla kunna sitta i ro för »björnar» och andra sådana räliusar.

Och inte ha dessa pengar kommit i mitt våld med några konster, för ärligt har jag förtjent dem. Jag har hvarken röfvat eller stulit hvarken i kyrkor eller banker; men jag har haft lika stor lycka i allt, hvad jag har tagit mig före, när jag fiskat perlor i det Kinesiska hafvet eller när jag grafvit guld i Kaliforniens grufvor.

Hur viljen I nu?» sporde han de gamla.

Då de gamla, trots kärleken till de många pengarna, ännu tego, vände han sig ändtligen, för att ej störa deras tysta öfverläggning, helt plötsligt till mig, räckte mig spotskt handen och sade:

»God dag, Chronschough! Det var la roligt att få se ditt skinn en gång. Du lefver än som en prins hos din mor, som mammas gosse, hör jag.

Nu får du ta och bli min böneman, jag förstår godt, att du gerna vill bli det och göra mig en tjenst här på stället, för då så lofvar jag, att vi ska bli rigtigt goda vänner i all vår tid,» sade han med ett s.k. nådeligt, men grymt illmarigt leende.

Jag kunde naturligtvis ej svara ett enda ord på denna hans minst sagdt oförskämda proposition, utan gjorde i hastigheten endast en liten afvisande åtbörd med handen.

»Jaja, då så får det la bli väl ändå oss emellan för framtiden,» tyckte han med ett bredt, elakt grin.

I detsamma hade gubben nämndemannen besinnat sig på ett svar:

»Hör du, Sven!» halfropte han nu.

»Jaja då, jaja då, så får det la bli bra igen oss emellan här.

Jag kan la inte klandra dig, när du kommer hem igen på detta viset.»

Han pekte på guldet der på bordet samt klappade ånyo Sven på axeln.

»Jaja män då! Det är la inte värdt, vi gamla ä för stränga. Han har ju aldrig gjort oss nåt ondt. Vi få la följa vår Herres pekefinger!» sade nämndemansmor högtidligt och började sedan syna och röra på de granna sakerna der på bordet.

»Jag tackar Er alla, för det har blifvit godt igen. Jag tackar till och med Chronschough, för han har åtminstone inte afrådt Er i dag,» sade Sven först.

Sedan sade han, med påvisande af sakerna, som voro uppställda der på bordet:

»Och detta skall föreställa skänker till er tre här i huset. Mor skall ha den lille birån, och far skall ha pipan; jag har Turkisk tobak med till att stoppa i na, så jag skall redan i dag lära far att röka turkepipa som den värste hundturk, och sen ska Nilla ha de begge porträtterna och det stora strutsägget till ett minne af denna dagen.

Och så mäster Chronschough, han skulle la haft någonting till minnesbeta, han också, ja, han skulle med rätta ha fasen, för han låg och slog ihjäl den granna papegojan eller kakadoran, som jag haft med mig på min resa ända nerifrån Ostindien och hem till Nilla; men hon listade sig af, när som buren ramlade i däck och gick i kras, dernere på färjan.

Sen så flög hon öfver Storaå, så hon kom i land långt iföre oss, och vi kunde inte följa henne längre.

Hm, hm! Det var ett sådant rart djur, för hon kunde till och med tala så bra så.

Jaja, det förstår sig, blef hon förargad, så blef hon snart vild, till visse om hon var sulten, om en då tog maten ifrån henne.

Men haden I bara tatt henne med ro och Nilla inte hade strukit till henne, så hade hon inte bitit Nilla, och en hade bara behöft att säga »Go to hell!» det betyder »Släpp!» på svenska, så skulle kakadoran genast lydt som den snällaste hund, för hon var så innerligt rar denna »Dora», och det var ledsamt, att hon inte förstod så många svenska ord, utan nästan bara engelska.

Men nu är det inte att tala längre om henne, som är borta, jag skall snart skaffa en ny till Nilla, bara jag får tag i en kamrat, som skall fara till de varma länderna, der en kan få en sådan dyrbar fågel för en måttlig penning – det skall jag.»

»Var det den oleken till fågel, som i går bet Nilla i näfven, så hon svimlade och inte fick en blund i sina ögon på hela natten bara för värken i hålet?» frågade nämndemannen, i det han drog sina ögon ifrån guldormen och spände dem skarpt i Sven, liksom hade han i denna olyckshändelse sett ett dåligt »järtecken» eller varsel. »Var det din fågel, som gjorde det?»

»Ja, visst den onde, far, jag säger ju, att det var min!» sade Sven, skrattande.

»I måtten ha stirrat på mysslingarna så stridt, så I han mist hörseln och inte oppsalverat, hvad jag har sagt om »Dora».

Jag köpte na i Kalkutta.

Och detta, att hon gaf sig till att bita Nilla, det var väl i sjelfva verket mest, för att det trogna djuret såg, att Nilla hade låtit Chronschough komma sig rent för nära derute i gröngräset, för »Dora» stod alltid på min sida.»

Nu så kunde jag ju icke längre uthärda här.

Han var »den gamle från fordom», lika hänsynslös, lika oförskämd.

Inte voro vi här vid återseendet bättre vänner än förut, snarare tvärtom.

Jag räckte nämndemannen min hand till afsked och ville draga mig ur detta oväntade »lustspelet».

Han ville naturligtvis, som meningen var, först »fägna mig», innan jag fick gå ifrån stället. Men jag undanbad mig äfven vid detta tillfälle all förplägning.

Jag hade sannerligen den dagen fått tillräckligt med »stimulus» utan sprit.

Äfven af de andra medlemmarne utaf »familjen Fläbben i Boarp» – ja, till och med af den penningstarke och dryge blifvande mågen, Sven Jönsson, den »brigantinaren» och sjöröfvaren, men på samma gång af arf och eget fullödige bondtjufven och tjufbonden tog jag ett artigt afsked.

Mitt afskedsintryck blef emellertid och förblifver: att bönder äro vidunder och vidunder passa bäst för bönder.

Adjö, min drömda lycka!

* * *

Noter

1)

Tyvärr kan jag ej här i sin helhet anföra talet, hvilket John Chronschough i en af sina annotationer säger vara utlånadt, men aldrig återlemnadt, hvarföre jag också vill uppmana den, som orättmätigt skulle råka att innehafva detsamma, att med snaraste återställa det till Chr–s moder, enkan Lena Jönsdotter, Krontorpet, *Glimminge*. Det citerade fragmentet har jag funnit ibland Chr–s papper och lemnar det här till läsaren såsom ett litet prof på hans oratoriska förmåga. *Utgifvaren.*